

(Újra)kezdés
és aktív részvétel

KERESZTUTAK

**A közösségi
ifjúsági munka
55 éve
Glasgow-ban**

PAROLA
A KÖZÖSSÉG- ÉS TÁRSADALOMFEJLESZTÉS FOLYÓIRATA

Gorbals városrész, Glasgow, Skócia

(Újra)kezdés és aktív részvétel
Keresztutak
A közösségi ifjúsági munka 55 éve Glasgow-ban
Esettanulmány

Keresztutak Ifjúsági és Közösségi Egyesület (Crossroads Youth & Community Association), Glasgow

Közösségfejlesztők Egyesülete, Budapest

2025

A fordítás alapjául szolgáló mű:

GORBALS – Ward. Resistance & Re:creation. Crossroads. 55 years of youth and community work in Glasgow, 2024

Kiadja a Közösségfejlesztők Egyesülete, felelős kiadó Kovács Edit elnök

Fordította

és az eredeti kiadvány jegyzeteit kiegészítette:

Vercseg Ilona

Tördelte:

Sain Mátyás

Parola füzetek

Közösségfejlesztők Egyesülete, Budapest

2025

ELŐLJÁRÓBAN

Ezt a tanulmányt a Glasgow-i Keresztutak Ifjúsági és Közösségi Egyesület, a továbbiakban Crossroads (Crossroads Youth & Community Association) fennmaradásának és sikerének megünneplésére rendelték meg az Egyesület létrejöttének 2018-ban ünnepelt 50. évfordulójára.

Az esettanulmány 2023 tavaszára készült el, s megjelenésére 2024-ben került sor papíralapon és e-változatban is, mely a Keresztutak Egyesület (a továbbiakban Crossroads) honlapján található.¹ Az egyesületet 1967-ben alapították bejegyzett jótékonyági szervezetként, hogy közösségi munkát végezzen a Glasgow Gorbals és Govanhill városrészében élőkkel. A Crossroads egyesületet létrehozó közösséget Gorbals Csoportnak nevezték el, mely a skót egyház lelkészeiből állt és 1957-ben alakult azzal a radikális elképzeléssel, hogy a lelkészek a helyi munkásokkal azonos bérházakban lakjanak – vagyis a Gorbals városrész népe között éljenek. Az egyenlőség jegyében, s nem társadalmi pozíciójuk szerint akartak jelen lenni az emberek között, mert közvetlenül akartak részt venni a helyiekkel az igazságosságért és az emberi méltóságért folytatott harcokban.

Hálával tartozunk annak a nagyszámú jelenlegi és volt munkatársnak, elnökségi tagnak és barátoknak, akik oly sokat tettek a szervezetért, annak értékeiért és tevékenységeiért, és akik megosztották velünk visszaemlékezéseiket és meglátásaikat e tanulmány elkészítése során. Köszönjük a David Kean Emlékalapnak a tervezési és nyomdaköltségek fedezését. David az 1970-es években a Crossroads elnöke volt, és inspiráló szószólója a Crossroads álláspontjainak a kezdetektől egészen napjainkig, s remélhetőleg a jövőben is.

Az esettanulmányt Stuart Hashagen állította össze, aki az 1980-as években a Crossroads munkatársa volt, jelenleg az igazgatótanács tagja. Stuart az esetleges kihagyásokért és hibákért teljes felelősséget vállal.

Dani Waddell

Jótékonyági Igazgató

Keresztutak Ifjúsági és Közösségi Egyesület, 2023

(Crossroads Youth & Community Association)

¹ A Keresztutak honlapja: <https://www.cyca.org.uk/about/> A honlap jobb oldalán fent található a nyelvválasztási lehetőségek, beállítás után a honlap magyarul is olvasható

Stuart Hashagen-nel, a skót közösségfejlesztés vezéregyéniségével, nemzetközileg is ismert szakemberével – aki jelenleg a Crossroad egyesület titkára –, e kiadvány szerkesztőjével 1991-től 2012-ig dolgoztam együtt a CEBSD (Combined European Bureau for Social Development) és utódszervezete, az EuCDN (European Community Development Network) keretében.² A 2018 szeptemberében megjelent Fejezetek az európai közösségfejlesztés történetéből című, általam szerkesztett Parola füzet mutatja be e hálózatokat – kiegészülve és partnerségi munkát folytatva az időközben épülő Közép-kelet európai állampolgári hálózattal CEECN (Central and Eastern European Citizens Network), s a bennük dolgozó, szakmai szempontból kiemelkedő szervezetek munkáival.³ Örömmel újságozhatom, hogy egyesületünk képviselőjében Sain Mátyás – mostani füzetünk kiadásáért is hála neki! – 2012-ben járt Glasgow-ban és tanulmányútja során a Crossroads egyesület munkájába is bepillantást nyert, s többek között meglátogatta a jelen tanulmányunkban is szereplő Govanhill városrészt is.⁴

Hálózataink munkamódja az EU-nak közös ajánlások, szakpolitikai irányelvek kidolgozása mellett egymás országainak és munkájának személyes meglátogatása évente 2 alkalommal, közös kiadványok készítése, szemináriumok, konferenciák és műhelymunkák szervezése volt, amely mindnyájunkat gazdag tapasztalatokkal, nemzetközi ismertséggel és elismertséggel vértezett fel.

² CEBSD Egyesített Európai Társadalomfejlesztési Iroda/EuCDN Európai Közösségfejlesztő Hálózat.

Hálózatunk emlékezetes közös alkotása: Hashagen, Stuart (2019): Befogadás, igazságosság, részvétel. A közösségfejlesztési utazás. Esettanulmány gyűjtemény az EuCDN égisze alatt, mely több mint 25 évnyi európai hálózatépítés és együttműködés eredményeként jött létre. Könyvismertető. Fordította Varga Tamás. *Parola*, 2. Eredeti kiadás: Inclusion, Justice, Participation. The Community Development Journey (2018), EuCDN

³ Vercseg Ilona (2018): Fejezetek az európai közösségfejlesztés történetéből. Közösségfejlesztők Egyesülete, Budapest. Parola-füzetek https://kofe.hu/parola/wp-content/uploads/Parola_Fuzetek/2018-Fejezetek%20az%20eurpai%20kozossegfejlesztes%20tortenetebol.pdf

⁴ Sain Mátyás (2012): Összefoglaló a Grundtvig cserelátogatási program keretében Skóciában tett látogatásról.

2012. június 14-15. Glasgow, Skócia. <https://kofe.hu/parola/parola-folyoirat/osszefoglalo-a-ggrundtvig-cserelatoatasi-program-kereteben-skociaban-tett-latogatasrol-2012-junius-14-15-glasgow-skocia/>

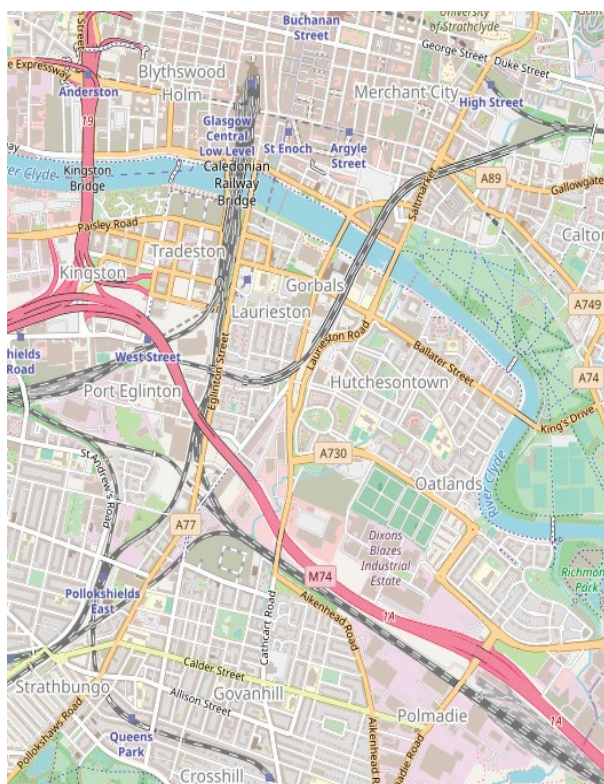
A CEBSD/EuCDN Baráti Köre néven pár éve már online találkozunk a korábban gyakorlati munkát is végző kollégákkal. Elmondjuk egymásnak, hogy ki milyen munkát végez aktuálisan, hogyan látja hazája és Európa főbb társadalmi-közösségi trendjeit. Egy ilyen beszélgetésen kaptuk meg Stuart-tól a Keresztutak e-változatát.

Eloolvastam, s elhatároztam, hogy felhívom rá a figyelmeteket, kedves hazai közösségfejlesztők!

Vercseg Ilona
tiszteletbeli elnök
Közösségfejlesztők Egyesülete
2024

AZ ESETTANULMÁNY

A kiadvány a Crossroads egyesület történetét és fejlődését vizsgálja. A Crossroads egy helyi vezetőség szervezete, amely több mint 50 éve tevékenykedik Glasgow Gorbals és Govanhill nevű városrészében. A szervezeti munka váltakozó jellegének és hangsúlyainak rögzítése egy ilyen hosszú időszak alatt elkerülhetetlenül összetett feladat. A helyzetet nehezíti az a tény, hogy a városrészek ugyan szomszédosak (lásd a térképet!), ám egymástól lényegesen eltérő jellemzőkkel rendelkeznek, melyek az idők során jelentősen megváltoztak. Gorbals Glasgow városközpontjától délre, a Clyde folyó túlsó partján fekszik, Govanhill a következő városrész. A két városrészt ma az M74-es autópálya meghosszabbítása elválasztja egymástól.

Annak ellenére, hogy az elmúlt években számos tehetősebb háztartás költözött Gorbals-ba, mindkét városrész Skócia legszegényebb városrészei között maradt. A városi tanács mindkettőt "dinamikusán változó helynek" minősítette, ami arra utal, hogy sürgősen kezelni kell mindkét

terület mélyen gyökerező problémáit. Ezek közé tartozik az elszigeteltség, a tartós szegénység, a rasszista bűncselekmények és zaklatás, a megkülönböztetés, a meg nem felelő lakhatás, a menekültstátusz, az emberkereskedelem, a családon belüli erőszak, a nyomor, az írástudási, a számolási és nyelvi akadályok. A hajléktalanság, az öngyilkosság és a rossz mentális egészség jelenleg nagy aggodalomra ad okot.

GORBALS

A Gorbals volt egyike azon kevés Glasgow-i városrészeknek, amelyet az 1960-as és 1970-es években szinte teljes egészében újjáépítettek. Az elavult 19. századi bérházak helyére tömegesen építettek előre gyártott elemekből összeállított lakótelepi házakat, amelynek emeleteire egy külső, fedett folyosóról, a „deck”-ről lehet feljutni. A külső folyosó, a "deck," az ilyen típusú épületek jellegzetessége. Ez a folyosó a lakásokhoz vezető ajtók elé ér („deck access”), és gyakran nyújt egyfajta közösségi teret is a lakóknak. E társasházak túlnyomó többségét a városi tanács kezelte.

Az embereket nagy büszkeséggel töltötte el, hogy a város megszabadult a régi, túlszűfolt és egészségtelen bérházaktól, s helyükre a városi tanács modern lakónegyedeket épít az Átfogó Fejlesztési Terület összetett programja keretében (Comprehensive Development Area programme.) Az egyik új magasépületet Basil Spence, az akkor élvonalbeli építész tervezte, s a királynő nyitotta meg 1961-ben, akinek látogatásáról az épület falára emléktáblát helyeztek. Az 1980-as évektől kezdődően azonban

számos új építményt bontottak le, miután azok jónéhány évig a hajléktalanok és más, azonnali lakhatási gondokkal küzdő, kiszolgáltatott helyzetben lévő emberek utolsó menedékhelyeiként szolgáltak.

A legújabb tanulmányok szerint Gorbals-ban az elmúlt években javultak a deprivációs⁵ mutatók, mégpedig oly mértékben, hogy a város esetleg el is veszítheti hátrányos helyzetű státuszát és azzal járó jogosultságát további közpénzekre, regenerációs programokra⁶. A szegényebb, többszintes lakóépületek nagy részének lebontásával valószínűleg az a helyzet, hogy a hátrányos helyzetet egyszerűen máshová helyezték át, és ez helyi egyenlőtlenségi szakadékot eredményezett az újonnan beköltöző jövedelemmel rendelkezők és a helyben maradt jövedelem-nélküliek között. A szociális lakások korábbi lakóinak kiszorulása a társadalmi tisztogatás egy formájának tekinthető: kétségkívül bizonyítható, hogy a legtöbb hajléktalan Glasgow-i fiatal Gorbals-ból származik.

A Gorbals megújulásához kapcsolódó dzsentrifikációs folyamat szociológiai jelensége⁷, mely szerint a felértékelődött belvárosi területek lakossága kicserélődik, értelemszerűen a közösség leghátrányosabb helyzetű tagjait érintette. Rövid időn belül bezárt három közösségi kávézó, mivel a közeli megújult üzleti parkban drágább, de divatos étteremláncokhoz tartozó vendéglők és kávézók nyíltak. Egy helyi férfiak által működtetett barkácsműhelyt, mely a régi vasúti alagutat foglalta el, a helyi lakás szövetség (Housing Association) bezáratta. Ugyanakkor a helyi fiataloknak szinte semmi esélyük sincs a saját területükön lakáshoz jutni, még közepes bérleti díjas lehetőségük sincs, ezért a létfontosságú közösségi hálózatok megszűnnek.⁸ A terület újratervezése, újjáépítése és újrapépesedése tovább marginalizálja a megmaradt helyi közösséget, és az

⁵ depriváció: halmozottan hátrányos helyzet, szegénység

⁶ regeneráció a városfejlesztésben: városmegújítás, -fejlesztés

⁷ dzsentrifikáció: lakosságcsere, a kiszorított szegények helyét tehetősebbek vásárolják meg

⁸ A társadalmi tőke érvényesülése sérül, s ez a közösségi munka szempontjából „életvesztés” folyamat. A jó kapcsolatokon alapuló egymás segítése és az együttműködés közösségi kérdésekben fokozatosan szenved csorbát, s az egyes közösségek szétesésével meg is szűnhet (pl. elköltözés, telepek felszámolása stb.)

annak jövőjéről szóló vitát olyan struktúrákon keresztül irányítja, amelyeket erős pénzügyi és politikai érdekek uralnak, s amelyekben a helyi részvétel csak jelképes.

Mindez fontos kérdéseket vet fel a megújulás folyamatával és politikájával kapcsolatban, különösen azzal, hogy kinek szól? Milyen közösségi munka lehetséges ilyen körülmények között? Kétségtelenül javult a környezet és a lakásállomány minősége az 1980-as évek óta, hasonlóan a bevásárlási lehetőségekre, a középületek állapotára és az általános környelemre. Demográfiai szempontból a Gorbals egységes hatósági irányítás alatt álló, dolgozó, szegényebb háztartásoknak otthont adó területtől⁹ vegyes lakásbérletű és vegyes társadalmi-gazdasági státuszú területté alakult át.¹⁰ A terület egyes részei ma már viszonylag jómódúak, míg más részeken továbbra is magas a nélkülözés, a rossz egészségi állapot és a kirekesztettség szintje. Mindezek ellenére is elmondható, hogy Gorbals társadalmilag kevésbé vegyes közösség a szomszédos városrészekéhez hasonlóan, amelyek nagyon eltérő tapasztalatokkal és elvárásokkal rendelkeznek.

GOVANHILL

A Crossroads létrehozásának idején Govanhill egy belvárosi városrész volt, amelynek utcái négyemeletes bérházakból álltak a terület nagy részén, keletre pedig az 1920-as évekből származó önkormányzati bérházakból. A Cathcart Road és a Victoria Road - mindkettő forgalmas főút - , délről északra, a városközpontba vezetett. Mindkét utcában és a környező utcákban ma is nagyszámú helyi üzlet és vállalkozás található.

⁹ Az egységes irányítás alatt álló városrész elnevezés azt jelenti, hogy a városrész teljes egészében a helyi önkormányzat (Skóciában tanács) felügyelete alatt állt. Ez azt is sugallja, hogy a területnek egységes szabályozása, fejlesztési tervei és szolgáltatásai vannak. Más szóval, az egész területre azonos szabályok és lehetőségek vonatkoznak.

¹⁰ A vegyes lakhatási struktúra azt jelenti, hogy Gorbals-on fokozatosan különböző típusú lakhatási formák jelentek meg. A bérlakások mellett társasházi lakások, családi házak, vagy akár közösségi lakhatási projektek is léteznek. Ez ellentétben áll a helyzettel, amikor egy területen csak egyetlen típusú lakás dominál. Magyarországon – ellentétben Skóciával és a legtöbb nyugat-európai országgal – nem az állami tulajdonú bérlakás, hanem a magánlakás-állomány dominál, s a bérleti szerződést a lakást kiadó tulajdonossal köti meg a bérlő. Napjainkban egyre több kezdeményezés zajlik itthon az állami tulajdonú bérlakásrendszer megújításáért, kiszélesítéséért.

Ellentétben Gorbals-szal, amely demográfiailag fehérebbé és kevésbé mobilissá vált az 1960-as és 1970-es évek újjáépítését követően, Govanhill továbbra is a bevándorlók első számú lakóhelyeként működött. Az 1970-es évek közepétől egyre több indiai és pakisztáni lakos költözött Govanhill-be, megismételve a letelepedés megszokott, ismert mintáit. Az olcsó lakhatás vonzotta a skót felföldről, Írországból, Közép- és Kelet-Európából, valamint Ázsiából érkező, egymást követő bevándorlókat, akik letelepedtek és kialakították közösségi kapcsolataikat.

2004-től kezdődően 3000-4000 – főként roma származású – ember költözött Govanhill-be az EU-hoz csatlakozó Szlovákiából, a Cseh Köztársaságból és Romániából, akiket az olcsó lakhatás vonzott. Ők a már amúgy is sokszínű demográfiai helyzetet gyarapították, amelyhez menekültek és menedékkérők is tartoztak, így több mint 50 származási nyelvet beszéltek a környéken és a helyi iskolákban.

Az 1950-es években Govanhill szerepelt a város nagyszabású, Gorbals mintájára történő újjáépítési tervben, de mielőtt erre sor került volna,

egy fiatal építészek által vezetett mozgalom tagjai városszerte megállapították, hogy a bérházak alapvetően épek, és hogy azokat a meglévő fizikai struktúrákon belül is lehet javítani, alakítani. Az 1970-es években e munkára több közösségi alapú lakásegyletet hoztak létre, amelyek helyi lakásügynökségekként működnek. Ezek egyike a Govanhill Lakásegylet (Govanhill Housing Association), amely ma is a város egyik legismertebb, közösségi vezetésű lakásszövetsége. A terület többi lakása továbbra is magánbérlemény, gyakran rossz állapotban és túlzásfoltan.

A bérházak felújításával a terület fizikai jellege alig változott, de a bevándorló népesség növekedésével a környék számos üzlete és kisvállalkozása a nagyszámú ázsiai közösség igényeinek kielégítésére alakult át. Az utóbbi időben kávézók, bio-zöldségesek és nemzetközi kifőzdék alakultak. A főutcák némileg csendesebbek is, mivel megpróbálták elterelni az átmenő forgalmat a területen, s az utóbbi időben kerékpárutakat építettek és más módokon is fejlesztik a városi környezetet.

CROSSROADS (Keresztutak)

A Crossroads Egyesület elődje a Gorbals Csoport volt, amely tulajdonképpen egy nem-egyházközségi székhelyű egyházi lelkészek és tagok közössége volt, s amelynek tagjai az 1960-as években Gorbals városrészben éltek és dolgoztak, a közösségi szolgálat egy olyan formáját kifejlesztve, amely az akkori nagyon szegény és kiszolgáltatott családok közvetlen segítésén és támogatásán alapult. Három tag a Skót Egyház fizetett lelkésze volt.

A New York-i Harlem Egyház által elfogadott közösségi munka megközelítése motiválta őket. Megértették, hogy az akkori túlszűfolt, veszélyes bérházak, a gyermekek számára biztonságos helyiségek hiánya, valamint a helyi önkormányzatban és máshol a közösség hangjának hiánya milyen következményekkel jár az egészségre és a jólétre nézve.

1968-ban a Gorbals Csoport megalapította a Crossroads Ifjúsági és Közösségi Egyesületet (Crossroads Youth and Community Association), amely ugyanebben az év novemberében jótékonyági státuszt kapott¹¹, majd 1994-ben garanciális társasággá alakult át.¹² A Gorbals Csoporttól

¹¹ Ami azt jelenti, hogy jogilag elismerték, hogy az egyesület nonprofit célokat szolgál.

¹² Skót kontextusban ez korlátozott felelősségű, garantált alaptőkével rendelkező társaság. Ez azt jelenti, hogy a tagok felelőssége a társaság adósságaival szemben korlátozott és csak saját garanciavállalásukig terjed. Ez a forma Skóciában gyakori a nonprofit szervezeteknél. Miért nonprofit, ha társaság?

- Nincs profitosztalék: A társaság nyereségét nem osztják szét a tagok között, hanem a társaság céljainak elérésére fordítják.
- Korlátozott felelősség: A tagok felelőssége a társaság adósságaival szemben korlátozott, ami védi a tagok személyes vagyonát.
- Jótékonyági célok: Gyakran társul jótékonyági célokkal, mint ahogy a Crossroads Ifjúsági Központ esetében is történt.

Hogyan működik a finanszírozás?

- Támogatások: A nonprofit szervezetek gyakran állami, önkormányzati vagy magán-szférából származó támogatásokat kapnak.
- Adományok: A nagyközönség, cégek vagy alapítványok adományai is jelentős bevételi forrást jelenthetnek.
- Saját szolgáltatások: A szervezet saját szolgáltatások nyújtásával is (pl. tanfolyamok, rendezvények) generálhat bevételt.
- Tagdíjak: Ha a szervezetnek vannak tagjai, akkor tagdíjak beszédésével is finanszírozhatja tevékenységét.

eltérően a Crossroads-t olyan alapított, jótékonyági szervezetként hozták létre, amely képes volt személyzetet alkalmazni és finanszírozást fogadni. Az első alkalmazott két ifjúságsegítő volt. Kezdetben az egyesület kívülállók vezették, nem tettek komoly kísérletet a lakosok bevonására, és a jelentések szerint túlságosan lazán kezelték a nyilvántartást és az adminisztrációt. Mindazonáltal az egyesület ebben a formában 1970-ben hozta létre az első játszóházat (Playbarn), amelyet közpénzből finanszíroztak. 1971-ben Gorbals-ban indult az első ifjúsági klub egyetemi hallgatókkal, továbbá a Gorbals View, a helyi újság adminisztratív bázisaként. 1974-ben Govanhill-ben nyílt egy újabb ifjúsági klub, Laurieston-ban pedig egy közösségi ház, ahol a fiataloké mellett művészeti foglalkozások és egyéb programok is zajlottak. Ezeket a kezdeményezéseket a város és a skót kormány támogatta.

1974-re a munkatársak egy "új Crossroads" létrehozását szorgalmazták, mivel az eredeti Gorbals Csoport tagjai közül többen elköltöztek, vagy csökkentették részvételüket. Az új megközelítés hatékonyabb, pénzügyileg lelkiismeretesebb volt: helyi, a felhasználók által ellenőrzött és a szomszédságban gyökerező szervezetet akartak létrehozni, amelynek filozófiája mindig a helyi emberek igényeinek meghallgatása, valamint a szolgáltatásokhoz és jogokhoz való hozzáférésük elősegítése volt.¹³

A Crossroads Ifjúsági Központ finanszírozása

Anélkül, hogy a szervezet konkrét működéséről részletes adatokkal rendelkeznénk, feltételezhető, hogy a Crossroads Ifjúsági Központ valószínűleg az alábbi forrásokból finanszírozta tevékenységét:

Állami támogatások: Skócia kormányától vagy helyi tanácsoktól (önkormányzatok) kapott támogatások.

Adományok: Egyéni adományozók, cégek vagy alapítványok támogatásai.

Saját szolgáltatások: A fiataloknak és a közösségnek nyújtott szolgáltatások (pl. tanfolyamok, klubok) ellenében fizetett díjak.

¹³ Köszönettel tartozunk az Aberdeen University Press által 1982-ben kiadott "Change and Conflict" című könyvnek. A szerzők, Barbara Bryant és Richard Bryant az 1970-es években a Crossroads terepmunka-tanárai voltak, és a Gorbals Csoportról, az egyetemi hallgatók csoportjainak létrehozásáról, valamint az akkori ifjúsági és közösségi munkáról szóló anyagok nagy része ebből a forrásból származik.

Egyetemi hallgatók

Az egyetemi hallgatók részvétele a Crossroads munkájában 35 éven keresztül tartozott szervesen a Crossroads Egyesület munkájához. A hallgatói részvétel a Glasgow-i Egyetem Szociális Munka Tanszéke, a skót kormány Szociális Munka Szolgáltatásainak Csoportja és a Gorbals Csoport közötti együttműködés eredményeként jött létre, amellyel a szociális munkás hallgatóknak a szakmai képzés és képesítés alapvető részeként felügyelt és értékelt gyakorlatot biztosítottak. A hallgatók számára a közösségi munkában való részvétel közvetlen tapasztalatot nyújtott a helyi csoportokkal való együttműködésről - a gyakorlat közösségi, s nem individualista megközelítése alapján -, amely megkövetelte a jogi kereteket, a jóléti jogok, valamint a sokak életét korlátozó politikai és gazdasági folyamatok megértését és a tanultak alkalmazását. A Crossroads számára az egyetemi hallgatók további - bár főként rövid távú - kapacitást biztosítottak a helyi csoportokkal való együttműködésre, kutatásra és kérdőívezésre, a "View" újsághoz való hozzájárulásra és sok más egyéb dologra. Tágabb értelemben az egyetemisták jelenléte azt igényelte a munkatársaktól, hogy modellezzék a helyes gyakorlatot, tisztábban lássák önmaguk tevékenységét, értsék, hogy miért is végzik úgy a munkát, ahogyan végzik, hogy megvitassák és lássák az elmélet és a gyakorlat közötti kapcsolatokat és hogy felkészüljenek a belső munkatársi/hallgatói szemináriumokra, amelyek a kölcsönös tanulási folyamat rendszeres jellemzői voltak.

A hallgatók jelenléte lehetővé tette a Crossroads számára, hogy olyan kihívásokkal teli területeken is dolgozzon, amelyekre talán nem is lett volna lehetősége, ha a finanszírozás más tevékenységekhez, nem pedig a hallgatói tanuláshoz lett volna kötve. Ugyanakkor a szervezet erősen elkötelezett volt egy olyan szociális munkások csoportjának ösztönzése mellett, akik megértik és alkalmazzák a közösségi munkát későbbi karrierjük során. Meg kell jegyezni, hogy ekkor széles körű szakmai és akadémiai érdeklődés mutatkozott a közösségi szociális munka iránt, és a Crossroads egységei jól fel voltak készülve arra, hogy ehhez hozzájáruljanak.

Az 1970-es évek kései időszakában a közösségi cselekvési gyakorlat modelljének elfogadtatása került napirendre. Ez, különös tekintettel a lakhatási kérdésekkel kapcsolatos kampányokra, a helyi, majd a skót kormányzattal szemben is közvetlenül érintő kihívásokkal járt. Mivel a politikai nyomásgyakorlás a közösségi cselekvésből származott és minden kormányzati szinten elkerülhetetlenül megjelent, a kialakult helyzet komolyan veszélyeztetni kezdte a finanszírozást. Új feltételekhez kötötték tehát a további finanszírozást, s a Crossroads-nak meg kellett felelnie e feltételeknek.

Az 1990-es évek során a Nyugat-Skócia területén működő önkéntes szektorbeli szociális munka hallgatók gyakorlati elhelyezkedéseinek a Crossroads lett a központi helyszíne és az első hallgatói egység (Student Unit) lett az Egyesült Királyságban, amelyet a Szociális Munka Oktatásának és Képzésének Központi Tanácsa (Central Council for Education and Training in Social Work CCETSW) által akkreditált gyakorlati tanárokkal láttak el, elismerve a szervezet esélyegyenlőségi politikájának értékét.

A Crossroads tehát úttörő szerepet játszott a szociális munkás hallgatók gyakorlati képzésében Skócia nyugati részén. Az Egyetemmel együttműködve elsőként biztosított rendszeres, intézményesített gyakorlati terpmunkákat a hallgatóknak, amely elengedhetetlen a gyakorlati szociális munka elsajátításához. Ezzel a kezdeményezéssel minden hallgatónak egyenlő esélyt biztosítottak a szakmai fejlődésre, és ezt hivatalosan el is ismerték.

Ennek ellenére az egyetemistáknak a Crossroads-ban való szervezett részvétele, az önkéntes szektorban működő¹⁴ összes többi egyetemista csoporttal együtt, megszűnt 2009-ben, mivel a Központi Tanács (CCETSW) megvonta tőlük a finanszírozást. Ez egyrészt takarékosági okokból történt, másrészt a döntés tükrözte a szociális munkásképzés visszaszorítását is. A Crossroads Egyesület számára ez természetesen

¹⁴ Nálunk az „önkéntes szektor” a civil szférára utal, itt viszont egyetemi csoportokra (student units). A önkéntes szektor (voluntary sector) kifejezés itt valószínűleg arra vonatkozik, hogy ezek az egyetemi csoportok nem kötelező tantárgyak keretében működtek, hanem a hallgatók önkéntes kezdeményezésére jöttek létre. Vagyis, bár a csoportok tagjai szakmai tapasztalatokat szerezhettek, a részvétel nem volt kötelező, és a csoportok működését nem közvetlenül az egyetem, hanem a Szociális Munka Oktatásának és képzésének Központi Tanácsa (CCETSW) finanszírozta.

súlyos válságot jelentett, hiszen tapasztalt, hozzáértő munkatársainak mintegy felét veszítette el a finanszírozás megvonásával, de a szervezet túlélte, és továbbra is biztosított néhány gyakorlati képzési lehetőséget.

Kontextus, elvek és gyakorlat

Az 1960-as évek végén és az 1970-es években jelentősen megnőtt az érdeklődés a közösségi munka és a közösségfejlesztés iránt. Glasgow-ban akkoriban még csak néhány, kisléptékű és gyakran kísérleti jellegű közösségi projekt létezett, többnyire az önkéntes szektorban.

Szélesebb körben gyorsan bővült a közösségi munkáról szóló szakirodalom¹⁵, amelynek nagy része az egyenlőtlenség és a szegénység strukturális okairól, valamint a közösségi szerveződések fontosságáról alkotott radikális nézetet tükrözte. Az akkori kormány a Belügyminisztérium (Home Office) irányítása alatt egy sor közösségi fejlesztési projekt¹⁶ jött létre, melyek szintén erőteljes kritikát fogalmaztak meg a gazdasági és szociális irányelvekkel és azok szegényekre gyakorolt hatásával kapcsolatban.

1966-tól kezdve több jelentés és jogszabály is progresszívebb, kevésbé paternalista szerepet irányzott elő az állam számára, és ezek egyike, a Szociális munka és a közösség (Social Work and the Community 1966) vezetett a skót szociális munkáról szóló törvény azon rendelkezéseire, amelyek a szociális munkával foglalkozó intézmények számára a szociális jólét előmozdítását írják elő.¹⁷ A Crossroads e koncepció jegyében hozta létre az első közösségi munka hallgatói egységet 1971-ben.

Az 1970-es évek későbbi éveiben az újonnan létrehozott Strathclyde Regionális Tanács (Strathclyde Regional Council) kidolgozta az 1980-as évekre vonatkozó szociális stratégiáját. Ez felismerte a nyugat-közép-

¹⁵ Például a Routledge and Kegan Paul által kiadott, a közösségi munka szempontjairól szóló könyvsorozat, valamint a Paul Henderson és David Thomas által kiadott, nagyra értékelt Skills in Neighbourhood Work című könyv.

¹⁶ LONEY, MARTIN. "The British Community Development Projects; Questioning the State" (A brit közösségfejlesztési projektek: Az állam megkérdőjelezése.) Community Development Journal, vol. 16, no. 1, 1981, pp. 55-66. JSTOR, www.jstor.org/stable/44256094. Hozzáférés: 2021. ápr. 7.

¹⁷ Lásd: <https://www.iriss.org.uk/resources/reports/community-social-work-scotland>

skóciai ipari változások emberi költségeit, és a változás kulcsát a közösségi elkötelezettségen és a közösségi részvételen alapuló stratégiában látta. Geoff Shaw, a Gorbals Csoport egyik vezető tagja ekkorra már tanácsos lett¹⁸, majd az új regionális tanács első tanácselnökévé nevezték ki, és kulcsszerepet játszott a szociális stratégia kidolgozásában és végrehajtásában.

A Crossroads, bár nem volt a mainstream¹⁹ szolgáltatásnyújtás része, a Regionális Tanács által támogatott közösségi és ifjúsági munkát végzett. A hallgatói egységek növelték a Crossroads képességét, hogy szélesebb körű kérdésekkel is foglalkozzon olyan hallgatói csoportokkal, amelyek tagjai elkötelezettek voltak a közösségi szociális munka és progresszív gyakorlat iránt, s tapasztalataikkal számos egyetemi és főiskolai szociális munka kurzus közösségi munkamoduljaihoz járultak hozzá.

Ebben az időszakban robbanásszerűen megnőtt a közösségi munka, annak elmélete és gyakorlata, politikája és céljai iránti tudományos és gyakorlati érdeklődés. Voltak kormány által finanszírozott projektek, nevezetesen a CDP²⁰-k; folyóiratok és olvasmányok; valamint könyvek az értékekről, készségekről és módszerekről. A kulcsfontosságú viták arra összpontosultak, hogy a közösségi munka milyen mértékben legyen személyesen transzformatív egy pedagógiai reflexió és tanulás folyamatán keresztül, szemben egy politikaibb megközelítéssel, amely a közvetlen akciót helyezi az elnyomás okai vagy szimbólumai ellen. Az előbbi álláspont a nem-direktív, folyamat vezérelt megközelítéssel volt összhangban, míg az utóbbi a direktívebb, feladat-vezérelt munkával volt összefüggésben.

A vitákban az értékdimenzió volt kulcsfontosságú a Crossroads számára. A siker próbája a csoportok önrendelkezési képességének és a saját irányelveikről való együttes döntés képességének fejlesztése volt. A munkatársak által elfogadott közösségi munkaszerep alapvetően a helyi közösségi szervezetek kiépítéséről, fenntartásáról és néha kihívások elé

¹⁸ Ha valaki Skóciában "tanácsos lett", az azt jelenti, hogy egy helyi választáson megválasztották egy adott tanácsba (council), közvetlenül részt vehet a helyi döntéshozatalban és képviselheti a választóinak érdekeit. Magyar megfelelője: képviselő

¹⁹ mainstream - főáramú

²⁰ Community Development Projects

állításáról szólt. Mindez azonban nem feltétlenül terjedt ki a közösségi szervezetek minden álláspontjának támogatására. A vállalt közösségi munkaszerep nem tűrte például az ítélkezést vagy az előítéleteket - ezekkel szembeszállt. Például nem voltak hajlandóak együttműködni a munkatársak olyan csoporttal, amely a házfoglalók ellen akart szerveződni, vagy nem támogattak egy alkoholistáknak fenntartott szálló felszámolására irányuló kampányt. Az ilyen döntéseket a vezetőség támogatta, és esetenként irányította is, mert politikailag és elvileg elkötelezett volt a társadalmi igazságosság és befogadás mellett.

1996-ban Skóciában átszervezték a helyi önkormányzatokat, aminek következtében a Strathclyde-i Regionális Tanács megszűnt, és feladatai, köztük a közösségfejlesztés, tíz új, egységes tanács hatáskörébe kerültek. Ezek közül több jelentősen csökkentette a közösségfejlesztésbe való befektetéseket, és a közösségi alapú munkát inkább a következők jelentették:

- közösségi egészségügyi projektek (jelentősek voltak a lottóból finanszírozott Egészséges Életmód Központok);
- a kialakulóban lévő közösségi alapú lakásegysületek (a Crossroads nagy szerepet játszott az egyik legkorábbi, Govanhill lakásegység létrehozásában), valamint
- a harmadik szektorbeli szervezetek, amelyek egy adott szükségletre vagy tapasztalatra összpontosítanak - mint például a Szegénység Szövetség (Poverty Alliance), a Skót Menekültügyi Tanács (The Scottish Refugee Council), vagy a Glasgow-i Fogyatékosok Szövetsége (Glasgow Disability Alliance).

1999-ben Skóciában létrehozták a decentralizált parlamentet, és a közösségi munka és a kapcsolódó politikák felelőssége decentralizált ügy lett, és az is maradt.²¹ A közösségi munkát az ifjúsági munkával és a felnőttképzéssel együtt a közösségi tanulás és fejlesztés (CLD Community

²¹ A skót parlament létrehozása jelentős lépés volt a skót autonómia irányába, de nem jelentette Skócia teljes függetlenségét. Skócia továbbra is az Egyesült Királyság része, de saját parlamenttel rendelkezik, amely bizonyos területeken dönthet. A decentralizáció azt jelenti, hogy a skót parlament létrehozásával Skócia bizonyos mértékben önálló jogköröket kapott: dönthet bizonyos kérdésekben, például az oktatás, az egészségügy, a bűnüldözés és a közösségi szolgáltatások terén. Szuverenitása azonban korlátozott: nincsenek korlátlan

Learning and Development) tárgykör alá sorolták. Ezt követően a közösségi szerepvállalásra helyezték a hangsúlyt, és az állami szervek és a közösségi érdekek közötti kapcsolatok javítása érdekében a közösségi szerepvállalásra vonatkozó szabványok (Standard for Community Engagement)²² kidolgozására adtak megbízást. 2015-ben bevezették a közösségi felhatalmazásról szóló jogszabályt, amely jogot ad a közösségi szervezeteknek (és szervezeteknek) arra, hogy "részvételi kérelmeket" indítsanak, amelyek révén közös fellépést lehet kezdeményezni a közösséget érintő kérdésekben. Kiterjesztette továbbá a decentralizált parlament a közösségi szervek azon jogait, hogy földterületeket és más közvagyon-tárgyakat szerezzenek vagy kezeljenek, ha ezt kívánják.²³

Ezekkel a fejleményekkel párhuzamosan azonban nem fordítottak kellő figyelmet a közösségi szervek fejlődésének vagy fenntarthatóságának támogatására, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a közösségek és intézményeik ki is tudják használni a jogszabályban rejlő lehetőségeket. Sokan kiszolgáltatottá váltak a finanszírozás megszakadása által, vagy olyan bevételi források létrehozására ösztönözték őket, amelyek gyakran fenntarthatatlanok voltak. A helyi hatóságok továbbra is csökkentették a CLD személyzetét, bár néhány egészségügyi tábla üdvözölte és támogatta a "közösség által vezetett egészségügy"-et. Számos kulcsfontosságú finanszírozó szervezet az eszközalapú megközelítést (asset-based approach)²⁴ szorgalmazta programjaiban, miközben a közösségi költségvetés és a társprodukció (együttműködő szervezetek tervezésben és megvalósításban) egyre szélesebb körben terjedt el a közszférában.

A munka jellege

Míg bár a Crossroads mindkét városrészben közösségfejlesztési tevékenységet folytat, a városrészek eltérő jellege miatt a gyakorlat természetesen különböző stílusokat és modelleket eredményezett. Mindkét

hatáskörei. Bizonyos területeket, például a külpolitikában, a védelemben és a pénzügypolitika nagy részében az Egyesült Királyság parlamentje (Westminster) dönt. Skócia tehát továbbra is az Egyesült Királyság része maradt, és a skótok az Egyesült Királyság állampolgárai.

²² <https://www.scdc.org.uk/what/national-standards>

²³ <https://www.scdc.org.uk/hub/community-empowerment-act/more>

²⁴ Az eszközalapú megközelítés olyan stratégiára utal, amely a közösségen belüli erősségek és erőforrások azonosítására és az azokra való építésre összpontosít

területen változtak időnként a hangsúlyok a közösségi prioritások és a finanszírozás biztosításához rendelkezésre álló lehetőségek tükrében. Fontos megérteni, hogy a különböző típusú cselekvések gyakran egyidejűleg folytak.

IDŐVONAL: A két városrészben az idő során alkalmazott legjellemzőbb gyakorlati megközelítések szemléltetése

GORBALS munkája:

GOVANHILL munkája:

	1960/70	1970/80	1980/90	1990/2000	2000/10	2010/20
Információs munka és érdekvédelem						
Ifjúsági munka és szabadtéri oktatás						
Játzócsoporthok, művészeti munka és idősek klubjai						

Helyi közösségi cselekvés, politizálás						
Tágabb közösségi fejlesztés						
Akciókutatás						
Rasszizmus-ellenes gyakorlat						
Integrációs munka						
Közösségi jóllét ²⁵						
A nők jogai						
Partnerség és megújulás						

Mivel a tárgyalt munka Glasgow két meghatározott területén, Gorbalsban és Govanhill-ben zajlott, a legpontosabban a városrészi munkának nevezhető. Henderson és Thomas a következőképpen írja le ennek fő elemeit:

"közvetlen, személyes munka a helyi emberekkel, akik csoportokat vagy hálózatokat alkotnak egy általuk azonosított szükséglet vagy probléma megoldására, egymás támogatására és/vagy szolgáltatások nyújtására a környéken élő emberek számára; fontos, hogy a helyi emberekkel való

²⁵ A "community wellbeing" kifejezés fordításakor felmerül a "közösségi jólét" és a "közösségi jóllét" közötti választás kérdése. A *közösségi jólét* a közösség tagjainak általános életminőségére, jólétére utal. Ez magában foglalhatja az anyagi jólétet, az egészséget, a biztonságot, a társadalmi kapcsolatokat, a kultúrát és a környezetet is. Társadalmi-gazdasági kontextusban gyakran használják a közösség anyagi erőforrásaira, szolgáltatásaira, infrastruktúrájára utalva. A *közösségi jóllét* személyesebb, szubjektív megközelítés: A közösség tagjainak elégedettségére, boldogságára, étellel való megelégedettségére utal. Az értelmezés *pszichológiai dimenziója*: A közösségi jóllét hangsúlyozhatja a közösség tagjainak mentális egészségét, érzelmi jólétét és a közösséghez való tartozás érzését.

*munka kézzelfogható, gyakorlati tartalmát közvetítsük, (és) a "szomszédsági munka" ezt teszi."*²⁶

A vita kiindulópontja az egyik alapító tag, Geoff Shaw nyilatkozata. Ezt írta:

*"Mindenkinek joga van egy szabad és méltóságteljes élethez... Ami a társadalomban ezt lehetetlenné teszi, azt meg kell változtatni; ami az egyénben ezt lehetségessé teszi, azt támogatni és erősíteni kell."*²⁷

A Crossroads átvette ezt a mottót - ez a mottó most már a Pajta falán lévő falfestmény része. Ez a kiindulópont, melynek jegyében minden munkát végeznek. Ez hasonló megfogalmazás, mint C. Wright Millsé, aki a "magánjellegű gondok" és a "közügyek" közötti kapcsolatról írt, azt állítva, hogy az emberekre kedvezőtlenül ható erők nagy része nem a saját körülményeikben, hanem a tágabb társadalmi, gazdasági és politikai környezetben gyökerezik. Amint azt a későbbiekben megvizsgáljuk, a Crossroads az "emberhez méltó életet" úgy értelmezi, mint a teljes potenciáljának megfelelő életet, amely magában foglalja a jólétet, a biztonságot, a kapcsolatokat és a körülmények feletti hatalmat. A nyilatkozat két eleme a szervezet munkájának eltérő megközelítését sugallja, de nem feltétlenül ellentmondásosak. Időnként a prioritás az emberek megerősítése és támogatása volt egy közös ügy érdekében történő közösségi cselekvés révén; máskor pedig az emberek ápolása és támogatása állt a középpontban, arra számítva, hogy az emberek bizalma nőni fog abban, hogy képesek lesznek szembeszállni a társadalom kedvezőtlen tényezőivel. Ez a kapcsolat az elfogadott közösségi munka megközelítésének lényege, s az egyensúlyt részben a rendelkezésre álló pénzeszközök határozták meg. Az a munka, amely kizárólag az egyének gondozására és megerősítésére összpontosít, soha nem fogja megváltoztatni

²⁶ Paul Henderson és David Thomas, *Skills in Neighbourhood Work* (Jártasságok a szomszédsági munka területén), 2013-as kiadás. A fordító megjegyzése: a városrész és a szomszédság kifejezések között különbség van, nem alternatív fogalmak. Egy városrész nagyobb területi/népességi egység a szomszédságnál, több szomszédságot is magába foglalhat. Mi helyi közösségfejlesztésnek nevezzük azt, amit Paul Henderson és David Thomas szomszédsági munkának. A „neighbourhood work” kifejezéssel gyakran találkozunk külföldön, vagy a szakirodalomban, és helyi közösségfejlesztést jelent.

²⁷ Geoff – *Life of Geoffrey M Shaw*. Famedram Publishers Ltd. 1983.

az őket korlátozó körülményeket, míg a kizárólag a kedvezőtlen tényezők elleni, az érintettek részvétele nélküli támadásra összpontosító munka olyan kampányszerű vagy politikai megközelítés, amely nem valószínű, hogy megerősíti a leginkább hátrányosan érintetteket.

Amint az Idővonal-táblázat mutatja, a két terület figyelmének fókusza eltérő volt, ami a támogatók prioritásainak fejlődését tükrözte, valamint a különböző demográfiai problémákat, amelyekkel mindkét terület szembesült. Gorbals, a Playbarn-nal (játsszóház) és a Barn-nal (The Barn – a Pajta) mindig is erős kapcsolatot ápolt az ifjúsági munkával, ami Govanhill-ben soha nem volt több véletlen tevékenységnél. Govanhill, tekintettel a területre irányuló migráció jelentőségére, széleskörű bevonódást mutatott magas részvétellel az antirasszista és befogadó jellegű közösségi cselekvésekbe. Gorbals elsősorban egy helyi önkormányzati lakótelep volt, így hajlamos volt az alacsonyabb lakosság-cserélődésre, legalábbis addig, ameddig a sok magasépület és a fedélzeti hozzáférésű blokk²⁸ lebontása nem vezetett a lakók áttelepítéshez, gyakran a helyi területen kívülre. Az új, helyettesítő lakásokat vagy a magánpiac, vagy a helyi lakásszövetség fejlesztette ki, amelyek felváltották a városi tanácsot mint bérbeadót.

Sok éven át mindkét városrészi Crossroads csoport hasonló méretű volt és némileg egymástól függetlenül működött: gyakran szerveződtek albizottságok, amelyek felelősséget vállaltak a két városrészben folyó munkáért, beleértve az ifjúsági munkát is, és minderről a Crossroads teljes irányítóbizottságának jelentettek. Mindkét városrészi csoporthoz tartozott egy-egy hallgatói egység, amely egy-egy gyakorló tanárral és titkárral rendelkezett. 2010-re ezek a hallgatói egységek kénytelenek voltak bezárni addig, ameddig a Govanhill-ben folyó munka finanszírozásának nagy része a migránsokkal folytatott érdekérvényesítő munkához kapcsolódott. Amikor ez 2015 körül megszűnt, a Govanhill-i iroda bezárt, és a teljes stáb a Barn-szervezet helyiségeiben kapott helyet. A két munkatársi csapat között időről időre voltak feszültségek – de ezek általában egészségesek és konstruktívak voltak, csak néha volt nehéz kezelni őket. A Crossroads, hasonlóan sok helyi lakoshoz, nem szívesen veszítette el

²⁸ „Deck-access block”. E kifejezés szó szerinti fordítása a magyar nyelvi környezetben nem értelmezhető, így körül kell írni, s ezt az 5. oldalon, Gorbals új városrésze építésénél már megtettük, ld. ott!

Govanhill-i jelenlétét, így a két stáb egyesülése lehetővé tett egy hatékony közösségi munkacsoport létrehozását, amely mindkét területen együtt dolgozik, bár eltérő finanszírozási programok keretében.

A közösségi szolgálat eredete

A közösségi munka különböző területein már az 1960-as években is több szálon futott a Gorbals Csoport munkája:

- A családokkal való személyes kapcsolatok kiépítését célzó "nyitott ajtó" megközelítés, a kiszolgáltatott egyének intenzív támogatásával;
- Speciális szolgáltatások gyermekek és fiatalok számára, beleértve egy kiselejtezett tárgyakból készített játszóteret;
- Közösségfejlesztés társadalmi cselekvésen keresztül, például tiltakozó fellépés egy nyilvános mosoda bezárása ellen; a gátlástalan bérbeadók általi kizsákmányolás ellenzése a bérlők részéről; s különböző informális csoportok létrejöttének elősegítése;
- A "Gorbals View" közösségi újság, a későbbi "The View" megalapítása;
- Szociális munkás hallgatók képzése a közösségi munka gyakorlatában;
- Az aggodalmak megosztása városszerte más csoportokkal és szervezetekkel;
- A változásra való törekvés érdekérvényesítéssel és a kialakult politikai struktúrákon keresztül - kezdetben nem a hivatalokért való indulás motivációjával.

A csoport tagjai, bárki számára elérhetővé téve magukat, saját otthonaikból dolgoztak, elköteleződve a személyes részvétel és a közvetlen cselekvés mellett. A gyakorlatot egy olyan modell alapján fejlesztették ki, amely a magánjellegű problémákat kapcsolatba hozta a közügyekkel. Feltételezték, hogy a társadalom strukturálisan egyenlőtlen, így szerintük az egyenlőtlenségek megváltoztatásához a szervezetlenek körében közösségi szerveződésére van szükség az azonosított szükségletek mentén - az erőforrások igazságosabb elosztása érdekében.

Információs munka és tanácsadó szolgálat

A Crossroads a megalakulásától 2000-ig a Govanhill-ben található "The View" közösségi újság helyiségében és a Gorbals-ban található Laurieston információs központban, egy többemeletes torony tövében működtetett információs és tanácsadó szolgálatot. Ezek a központok a jóléti juttatások, a bevándorlás, a lakhatás és egyéb kérdések széles skálájával

kapcsolatban nyújtottak tanácsokat és támogatást, és gyakran nehéz volt fenntartani az egyensúlyt a szolgáltatásaik iránti intenzív igények, valamint az idő és a figyelem között, amelyet a közösségi akciócsoportok és kampányok támogatása igényelt, s amelyek gyakran ugyanazokkal a kérdésekkel foglalkoztak. Az információs szolgálatoknak fontos szerepük volt abban, hogy a terület közös problémáira figyeljenek, és abban is, hogy a hívókat összekapcsolják a megfelelő akciócsoportokkal, ám mindkét labdát a levegőben tartani komoly kihívást jelentett. A romákkal folytatott későbbi munka nagy része érdekérvényesítésen alapult, és munkájuk lényegében a korábbi tájékoztatási és tanácsadási megközelítés kiterjesztése volt.

Ifjúsági munka és tapasztalati tanulás

Az ifjúsági munka a Gorbals-i Pajtában folyik, egy erre a célra épített létesítményben, amelyet most újonnan épült szociális és eladó lakások vesznek körül. A fiatalokkal való munka kulcsfontosságú prioritás volt a Gorbals Csoport számára, velük együtt hozták létre a kiseleztezt tárgyakból készült játszóteret, és hagyományt teremtettek annak, hogy a fiatalokat megismertessék Skócia hegyeivel és lochjaival²⁹, valamint a táborozás, gyaloglás és kenuzás révén önállóságot és életvezetési készségeket fejlesszenek. Ezek a tevékenységek folytatódnak: a Crossroads egy elismert Duke of Edinburgh³⁰-díjprogramot működtet, valamint továbbra is szervez expedíciókat csoportoknak.

Az ifjúsági munka sok éven át a Playbarn, a játszóházban folyt, egy nagy és nagyon egyszerű fészkerben a vasút területén. Az 1980-as évek végén a Brit Vasút (British Rail) úgy döntött, hogy a területet könnyűipari célokra hasznosítja, ami a Playbarn lebontásával járt volna. Ez azzal fenyegetett, hogy megszűnik a helyi önkormányzattól származó pénzügyi támogatás, ám az ifjúsági munka irányítóbizottságának erőteljes kampánya után végül sikerült finanszírozást biztosítani a folytatáshoz. A British Rail-től kapott kártérítés lehetővé tette egy helyettesítő pajta felépítését. Az új épület tervezését és megvalósítását maguk a fiatalok irányították egy közösségi építési folyamat keretében.

²⁹ loch: tó (skóciai)

³⁰ Edinburgh hercege, fejedelme

A fiatalokkal való együttműködés informális, ám egyúttal strukturált is. Alapja a Crossroads Egyesület kapcsolatépítése a fiatalokkal, valamint az, hogy az egyesület olyan környezetet teremt, amelyben a fiatalok fejlődhetnek és tanulhatnak. Nagy hangsúlyt fektet a művészeti tevékenységekre, az étkezésre és a szabadtéri kalandos tevékenységekre. Az utóbbi években a Pajta egy általános közösségi központtá, „hub”-bá vált³¹, ahol a fiatalokkal felváltva a felnőtt csoportok is használják a teret különféle tevékenységekhez, a nap különböző szakaszaiban.

Közösségi alapú szolgáltatások

A Crossroads egy sor közösségi helyiséget kapott használatba egy 1971-ben megnyílt új lakótelepi épületben. Ezek egyike lett a Laurieston Információs Központ, amely a Gorbals egyetemi hallgatói csoportok és az ifjúsági és közösségi munka munkatársainak bázisaként működött. Egy másik helyiségben egy játszóház, a következőben egy művészeti csoport, majd egy klubszoba kapott helyet, amelyet főként közösségi találkozókra és idősek klubjaira használtak. Igaz, hogy e helyiségek aligha ideálisak, mert kevés ablakkal és hiányos felszereléssel rendelkeztek, de jól kihasználták őket, mert a környéken más közösségi terek nem álltak rendelkezésre.

A Govanhill-ben működő Crossroads csoport mindig bérelt üzlethelyiségekben munkálkodott, és időről időre költözniük is kellett, mivel a bérleti szerződések lejártak vagy a helyiségek iránti igények megváltoztak.

³¹ Az eredetileg használt kifejezés: community hub. A „hub” valóban egy központ, s nem melleleg olyan központ, ahol különböző tevékenységek, emberek és ötletek találkoznak és kapcsolódnak össze. A "Pajta" esetében a "hub" –felfogás és gyakorlat rokonítható a magyar "nyitott ház" mozgalom filozófiájával, rugalmasságával, hiszen mindkettő a közösségi részvételt, az önszerveződést és a nyitottságot helyezi előtérbe – fordíthatnánk akár nyitott, közösségi műhelyre is, vagy a közösségi kezdeményezések központjának. A „hub” további példái: coworking space (egy modern, dinamikus és közösségi szemléletű munkavégzési forma, amely egyre népszerűbbé válik, jelentése: bérelhető munkaállomás vagy iroda, ahol az emberek inspiráló környezetben, olcsón dolgozhatnak – általában biztosítanak internet-hozzáférést, nyomtatási lehetőséget, teakonyhát és egyéb kényelmi szolgáltatásokat -, kapcsolatokat köthetnek, együtt ötletelhetnek), de a közösségi kertek is „hub”-ok. A „hub” egy angol kifejezés, ami széles körben elterjedt és könnyen érthető a nemzetközi szakmai körökben. Modern hangvételű szó, jól illeszkedik a kortárs közösségi kezdeményezésekhez.

Politizálás és helyi közösségi cselekvés

Az 1970-es évek közepétől kezdve a Crossroads az Alinsky³² és mások által az Egyesült Államokban kidolgozott közösség szervezési megközelítésen alapuló közösségi munkamodellt fogadta el, amelyet skót kontextusban valószínűleg legjobban a problémaalapú szomszédsági akcióként lehet leírni. Az alapfeltevés az volt, hogy a hatalom elosztása az egyének és egész városrészek életésélyeit döntően meghatározó tényező, és hogy ahol a hatalom újraelosztására van szükség, azt magának a társadalomnak kell követelnie.

Ez a megközelítés a társadalmi egyenlőtlenség strukturális magyarázatát foglalja magában – vagyis azt, hogy a depriváció (nélkülözés) a társadalom szerkezetében rejlik, és szinonimája a hatalom hiányának. Mivel

³² Alinsky, Saul, *Rules for Radicals: A Pragmatic Primer for Realistic Radicals* (1971). (A radikálisok szabályzata, Vintage Books 1971. Magyarul megjelent:

Alinsky, Saul D. (1999[1971]): *A civil szervezkedés ábécéje*. (Gyakorlati ábécé a realista radikálisok számára). Bagolyvár Kiadó, Budapest. Fordította Doubravszky Sándor. 52 oldal. <http://szoszov.hu/sites/default/files/letoltheto/alinskycivilszervezkedesabcje.pdf>

a tehetetlenséget tekinti a központi problémának, a közösségi cselekvési megközelítés a szervezést és a mobilizációt szorgalmazza kulcsként. Számos olyan negatív tapasztalat, amelyet „magánproblémáknak” tekintenek, és ezáltal az egyének felelősségének, inkább értelmezendő „közügyként”³³ a kormányzati vagy vállalati döntések következményeként. A közösségi munka szempontjából ezért döntő szerepe van annak, hogy az embereknek felismerjék ezt, s hogy mozgósítsa és hatalomra juttassa őket a konkrét igazságtalanságok kezelése érdekében. Szervezeteket ott alapítanak vagy támogatnak, ahol az emberek ugyanazzal a problémával szembesülnek, és ezek a szervezetek azokból az emberekből állnak, akik megtapasztalják a problémát, és maguk döntenek arról, hogy mit, mikor és hogyan tegyenek. Szükség esetén a konfliktust a változás elérésének stratégiájaként használják, abból a felismerésből kiindulva, hogy a hatalommal rendelkező intézmények nem fognak lemondani a hatalomról, hacsak nem kényszerítik őket erre.

Jó példa a magánproblémák és a közügyek kettősségére a Gorbals-ban szervezett nedvesség elleni kampány története.³⁴ A Hutchesontown E-ben, egy nagy, újonnan épült panelházban lakók súlyos, az egészségre kiható nedvesség-problémákról számoltak be.³⁵ A Glasgow Városi Tanács azt mondta a bérlőknek, hogy ez a saját hibájuk: nem megfelelően használják a konyhát vagy a fürdőszobát, vagy nem szellőztetik megfelelően a lakást - ezzel a problémát "magánproblémaként" definiálták és a bérlőkre hárították, őket hibáztatva. Valójában a problémát a lakások fizikai elrendezése okozta, amelyben a fűtött konyhákban és fürdőszobákban keletkező meleg, nedves levegő kondenzációt³⁶ okozott a hideg és védtelen hálósobákban. Ez egy jelentős tervezési és építési hiba volt, amelyet sokkal inkább "közügyként" lehetett értelmezni, és a kampány

³³ Mills, C. Wright 1959, *The Sociological Imagination* ("A szociológiai képzelet") New York: Oxford University Press 1959

³⁴ Bryant, Richard, *A nedvesség szörnyetege: Jelentés a Gorbals-i nedvesség elleni kampányról*, Scottish Council for Voluntary Organisations 1979.

³⁵ A tanulmány elején, Gorbals városrész bemutatásánál már ismertettük az ún. deck-access típusú épületet, kifejtését ld. ott!

³⁶ Kondenzáció: A meleg, párás levegő a hideg falakhoz érve lehül, és a benne lévő vízgőz kondenzálódik, vagyis vízcseppekké alakul. Ez a folyamat a lakásban penészedést okozhat. Kondenzáció: A gőz halmazállapotú anyagnak folyékony halmazállapotúvá való átalakulása.

ezen az alapon tudta mozgósítani a 750 lakót egy sokoldalú kampányban, amely végül az ingatlan lebontásához vezetett.

Ez a megközelítés nyilvánvalóan elveti a társadalmi problémáknak és az egyenlőtlenségnek a társadalmi vagy kulturális tényezőkre való hivatkozását. A személyes változás ugyancsak fontos: a strukturális változásokért folytatott munka során a résztvevők megtanulják, hogyan működnek a politikai folyamatok és mi okozza az egyenlőtlenséget. Emellett jobban megismerik magukat és azt, hogy a tetteikkel hogyan érhetnek el személyes változást, növelhetik önbizalmukat és befolyásolhatják a környezetüket. Mindez nagyobb összetartáshoz és szolidaritáshoz vezet, ahogyan az emberek közös célokért dolgozó csoportokba tömörülnek. Bár a hangsúly a politikai aktivizmuson van, fontosnak tartjuk a személyes kapcsolatok építését is. Ez a megközelítés megkülönbözteti az övékét az egyenlőtlen hatalmi viszonyokon alapuló kapcsolatoktól, hiszen az egyenlőségen alapuló, együttműködő partnerségre épít, amelyben mindenki aktív szerepet vállal.

Tágabb értelemben vett közösségfejlesztés

Gorbals-ban az 1980-as években a Crossroads aktívan vett részt új szolgáltatások és erőforrások biztosításában, például egy új ifjúsági klub létrehozásában és támogatásában Hutchesontown-ban; a jóléti juttatások és jogi tanácsadás biztosításában az információs központban; az "Új Gorbals" terveinek kiállításán való bemutatásában és támogatásában. A résztvevők által tett ajánlásokat beépítették a helyi tervekbe. A Crossroads támogatta egy városi szintű műszaki szolgálati ügynökség létrehozását is, hogy segítse a nedvesség és más lakáshibák ellen küzdő bérlői csoportokat, és más csoportokkal együtt sikeresen tiltakozott a Gorbals közepén átvezető belvárosi körgyűrű építése ellen. A város más területein is folyt munka, például a Red Road-i lakásokban és különösen Cranstonhill-ben, ahol a CYCA információs központot nyitott, amely támogatta az olyan újjáépítési csoportok létrehozását, mint a Kent Road és az Avalon Corner, amely végül szövetkezetté alakult.

Govanhill-ben a Crossroads együttműködő megközelítést alkalmazott, és nagy hangsúlyt fektetett a helyi hatósággal való partnerségi munkára a Govanhill Munkacsoport és a Backcourt fejlesztési programok, valamint a Govanhill Ifjúsági és Közösségi Egyesület létrehozása és a Batson Street Huts közösségi létesítményként való fejlesztése során. Az 1970-es évek közepén az ún. közösségi örök rendszerét³⁷ bízták meg a helyi idősök igényeinek felmérésével, ami a Dixon Halls nappali központ létrehozásához vezetett, amely egy közösségi működtetésű létesítmény az idősök számára. Ez jó példa volt arra, hogy a finanszírozás igénybevétele előtt bizonyítékokat gyűjtöttek a szükségletek megállapítására, valamint arra, hogy az egyetemi hallgatók és a személyzet aktívan részt vett a helyi közösségi akciók támogatásában és kiszolgálásában. A munkatársak segítettek a lakásszövetségnek a régi bérlakások átalakításában és javításában betöltött szerepében is. Mindkét területen a közösségi munka nagyobb része az akciócsoportok létrehozásának, tagságuk kiépítésének és a közös érdekű ügyekben való fellépésnek a segítségével merült ki.

³⁷ Aktivisták, akik az utcákon felügyeleti és védelmi funkciók betöltésére vállalkoztak

Akciókutatás³⁸ és antirasszista gyakorlat

Az 1980-as évek közepén a Crossroads egy ideig nem volt tisztában a Govanhill-ben növekvő ázsiai származású közösség felmerülő igényeivel, de egy helyi közösségi védőnő, aki aktívan vett részt a Crossroads irányító bizottságában, a munkája során találkozott ázsiai nők elszigeteltségi és zaklatási problémáival.

A vezetőség és a személyzet belső vitába kezdett arról, hogy miként közelítsék meg ezt a valóságot, és különösen arról, hogy hogyan szálljanak szembe a rasszizmussal. Ez kihívást jelentett, mivel a szervezetben nem mindenki fogadta el a rasszizmus létezését. Egy olyan szervezet számára, amelynek vezetősége és munkatársai kizárólag fehérek, és amely kizárólag fehérekből álló közösségi csoportokkal dolgozik, vitatható volt, hogy elvonják-e az erőforrásokat és a figyelmet a már meglévő feladatokról, de egyetértettek abban, hogy a munkát ezzel az ázsiai közösséggel kell kezdeni.

Ennek alapján a szervezet arra a következtetésre jutott, hogy az ő felelőssége a kielégítetlen szükségletek feltárása, és nem hagyhatja ezt egyedül az ázsiaiakra. A szervezetet fehér intézményként érzékelő ázsiaiak általában nem voltak hajlandóak igénybe venni a rendelkezésre álló támogatásokat és szolgáltatásokat, ezért felismerték, hogy a személyzetnek kezdeményeznie kell. Azt is felismerték, hogy a munkamódszereket meg kell változtatni, ahogy a helyzet ismerete mélyül.

Felismerve, hogy célzott erőfeszítéseket kell tenni az ázsiai nők problémáinak jobb megismerésére, a Crossroads partnerséget kötött a Stirling Egyetemmel egy akciókutatási program elindítására, amelyet maguk az ázsiai nők vezetnek. Két tanulmány készült: az egyik 1984-ben az ázsiai nők életét általánosságban vizsgálta, a második 1987-ben pedig kifejezetten a családon belüli erőszakkal kapcsolatos szolgáltatásokat és válaszokat.³⁹

³⁸ Az akciókutatás egy olyan kutatási program, amelyben a kutatók és a résztvevők közösen dolgoznak a problémák azonosításán és megoldásainak kidolgozásán.

³⁹ Murray, Clare. Etnikai kisebbségek és közösségi munka, a Crossroads Ifjúsági és Közösségi Egyesület tapasztalatai. In: Bowes, Alison and Sim, Duncan Demands and Constraints, Scottish Council for Voluntary Organisations 1991

A Crossroads számára az akciókutatási megközelítés nagy lehetőséget tartalmazott a közösségi bevonásban és a közösségi ellenőrzésben, valamint kvalitatív megközelítésként azonosította a nők számára legfontosabb problémákat. Lépéseket tettek a helyi elszámoltathatóság biztosítása érdekében, és felülvizsgálati napokat rendszeresítettek a további vizsgálat és cselekvés kérdéseinek azonosítása érdekében. Nyilvánvalóvá vált, hogy a Crossroads-nak magának is fejlődnie és alkalmazkodnia kell, hogy valóban befogadó és etnikailag érzékeny legyen. Minden munkatárs és vezető részt vett rasszizmus-ellenes képzésben és a gyakori attitűd- és tapasztalat-vizsgálatban.

Válogatott munkatársak is kaptak képzést kifejezetten a bevándorlók szociális biztonsági jogairól, amikor azokat sokan nem merték igénybe venni a bevándorlási státuszukkal kapcsolatos félelmek miatt. Számos hallgatói elhelyezés a jóléti ellátások igénybevételére, az ázsiai idősek szükségleteire, a lakásügyi szolgáltatások tapasztalataira és a helyi BAME csoportokkal⁴⁰ való közvetlen munkára összpontosított. Finanszírozást biztosítottak egy információs és tanácsadási szolgáltatásra, beleértve a fordítás és tolmácsolás biztosítását is, ami több ázsiai nőnek is biztosított megfelelően fizetett munkát. Később a Crossroads beavatkozott egy olyan szomszédságba, ahol néhány ázsiai család újra-települt, ám szomszédjaik zaklatását tapasztalta. A konfliktusokat a helyi, kizárólag fehér lakosokból álló szövetséggel lehetett kezelni és ekként jutni megbékélésre.

A későbbi munkák eredményeként létrejött egy Ázsiai Nők Akciócsoport, amelynek célja az ázsiai nők elszigeteltségének felszámolása oktatáson és társasági életen keresztül, a magabiztosság és az önérvényesítő képesség fejlesztése érdekében. Szerveződött egy önszervező lakhatási csoport is, amely a szociális lakhatáshoz való hozzáférés akadályait tárta fel.

⁴⁰ „BAME” (Black, Asian and Minority Ethnic) egy angol rövidítés. A rövidítés kibontása: fekete, ázsiai és egyéb etnikai kisebbségekhez tartozó csoportok

Társadalmi beilleszkedés (Integration work)

A 21. században a Govanhill-ben élő emberek továbbra is szembesültek olyan problémákkal, mint a szegénység, a munkanélküliség, a diszkrimináció és a rasszizmus. Az új bevándorlóknak is meg kellett küzdeniük a menekültügyi rendszerrel, a rosszhiszemű bérbeadókkal és a súlyos túlsúlyfólsággal, s a meglévő közösségekkel való kapcsolatok gyakran váltak feszültté az eltérő kulturális szokások, a rendbontás gyanúja és az erőszakkal való fenyegetés miatt.

A Crossroads 2007-ben kezdte meg munkáját a Govanhill-i roma közösséggel, és a kezdetektől fogva ruhát, élelmiszert és személyes támogatást nyújtott a rászorulóknak, amit az igények hamarosan túlterheltek. Néhány hónap elteltével nyilvánvalóvá vált, hogy a támogatásnak ez a szükség szerinti megközelítése nem elegendő, és bár az élelmiszer és ruhák közvetlen biztosítása felbecsülhetetlen értékű volt, strukturáltabb megközelítésre volt szükség. Putman⁴¹ elméletére építve, a közösségépítés fontosságát hangsúlyozták: a "kötődéssel" szükséges kezdeni: a hasonló háttérű emberek összehozásával, majd a különböző háttérű csoportok közötti "áthidaláson" keresztül eljutni a "összekapcsolás" felé, melynek során, a nehézségek kezelése érdekében ezek a csoportok kapcsolatba kerülnek a tágabb világgal.

E megközelítésen belül a célok között szerepelt a roma lakosok integrációjának elősegítése a Govanhill-i közösségbe. Ez magában foglalja a roma lakossággal való kapcsolattartást, a meglévő közösséggel való interakció támogatását is, valamint biztonságos terek biztosítását a romák számára, ahol találkozhatnak és szolidaritást építhetnek.

E célok alapján a Crossroads létrehozott egy érdekvédelmi projektet, amely két szlovákul beszélő munkatársat foglalkoztatott, akik intenzív támogató szolgáltatást nyújtottak a szlovák és cseh roma egyéneknek és

⁴¹ Robert D Putnam, Bowling Alone. The Collapse and Revival of American Community. (Az amerikai közösség összeomlása és újjáéledése). Simon & Schuster 2000. Robert D. Putnam egy másik munkájának részletét a Közösségfejlesztők Egyesülete is megjelentette a Parola szaklap társadalmi tőke tematikus számában: A prosperáló közösség. A társadalmi tőke és a közélet. Parola, 2004/3. In: The American Prospect, Inc. Preferred Citation: Robert D. Putnam, „The Prosperous Community” The American Prospect vol. 4 no. 13, Marc 21, 1993. <https://kofe.hu/parola/parola-folyoirat/a-prosperalo-kozosseg-a-tarsadalmi-toke-es-a-kozelet/>

családoknak. Helyi szinten a Crossroads városszerte kampányt indított a migrációs és kulturális tudatossági program megvalósítása során, melynek neve *Egymás megértése* volt. Ezt a programot az általános iskolákban vezették be a tudatosság növelése érdekében, s hogy a tanulók körében fejlesszék a migráció történetének és a kulturális sokszínűségnek a megbecsülését. Kifejezetten a szlovák és cseh romák találkozására szolgáló biztonságos környezetet nyújtó "Drop-in"⁴² csoportokat hoztak létre. Lehetőséget biztosítottak barátságok kialakítására és a közös érdeklődésre számot tartó kérdésekben vagy gondokban való együttműködésre. 2012 szeptemberében egy szlovák közösségi munkást bízták meg a csoporttal való együttműködéssel. Ez azt eredményezte, hogy a roma közösség tagjai kevésbé támaszkodtak a közvetlen szolgáltatásnyújtásra, és inkább arra összpontosítottak, hogy saját magukat képessé tegyék az őket érintő problémák megoldására.⁴³

Egyéb munkák közé tartozott a szlovákiai Belügyminisztériummal való együttműködés, amely a Szlovákiából az Egyesült Királyságba irányuló emberkereskedelem problémájára összpontosított. E jelenség sok romát érint, így ez az együttműködés jelentősen hozzájárult a probléma és az emberkereskedelem jeleinek tudatosításához. A Crossroads szerepet játszott továbbá a Menekültek Hete, a nemi erőszakkal kapcsolatos akcióhét, a Nemzetközi Nőnap és a Nemzetközi Roma Nap támogatásában és szervezésében. Létrehoztak egy roma örökség és zene projektet is, és ekkor alakult meg az E Karika Djal zenekar, amely roma és skót zenét játszik.

⁴² Drop-in csoport: Nyitott, laza légkörű találkozó/helyszín - bárki csatlakozhat, részt vehet előzetes bejelentkezés nélkül

⁴³ Stuart Hashagen with Mick Doyle and Brian Keenan: Kulturális identitás, migráció és közösségfejlesztés Glasgow-ban, in Craig, Gary (szerk.) Community Organising against Racism, Policy Press 2018

A Crossroads jó kapcsolatokat alakított ki a városi tanács szociális munkával foglalkozó osztályával is, és közös munkát végzett a helyi területi csapat projektjével, amely a környékbeli szlovák és roma családok támogatására szakosodott. Ez termékeny lehetőség volt az egyetemi hallgatók tapasztalatszerzésére, tanulására a migráns közösségből származó gyermekekkel és családokkal történő munkához. Emellett a Crossroads, közösen a helyi lakásszövetséggel, a lakhatáshoz való hozzáféréssel és a bérleti jogviszonnal kapcsolatos kérdésekben, a DSS-szel⁴⁴ a szociális ellátásokhoz való jogok megállapításában, valamint egy helyi jogi központtal a jogi szolgáltatások széles skáláján való együttműködésben is részt vett.

⁴⁴ DSS: Department of Social Security (Szociális Biztosítási Hivatal). A Hivatal feladata, hogy a rászoruló embereknek szociális ellátásokat nyújtson. A Crossroads egyesület együttműködött a DSS-sel, hogy segítsen a roma közösség tagjainak megérteni és igénybe venni a nekik járó szociális juttatásokat.

Közösségi jóllét⁴⁵

A hallgatói egységek 2009-es bezárásával a Crossroads a Govanhill-ben végzett közösségi munkára, valamint a Gorbals-ban végzett ifjúsági munkára összpontosított. Fontosnak tartották olyan finanszírozási programot azonosítani, amely lehetővé tenné a közösségi munka újbóli megvalósítását a Gorbals-ban. Ezt szem előtt tartva a Crossroads örömmel fogadta, hogy tervezetüket a Link Up program helyszínéül választották ki.⁴⁶ Mint akkoriban más közösségfejlesztési programok esetében - beleértve a Nemzeti Lottó által támogatottakat is - a Link Up a közösségi munka eszközalapú (asset-based approach) megközelítését alkalmazta. Ez olyan tevékenységek kialakításában nyilvánult meg, amelyeket a lakosok szívesen fogadnának, de amelyekhez nem férnek hozzá⁴⁷, és amelyek közös érdeklődési körök és lehetőségek - például kertészkedés, főzés, művészet és kézművesség, sport és zene - mentén hoznák össze az embereket, mindezt a helyi lakosok igényei és sok esetben saját maguk által felajánlott lehetőségek alapján.

A Crossroads, más közösségfejlesztő szervezetekkel együtt, fenntartásokkal viseltetett az eszközalapú megközelítéssel kapcsolatban, mivel az kevés elemzést tartalmazott az erőtlenség (hatalom-nélküliség, eszköztelenség) és az egyenlőtlenségek háttérében álló tényezőkről, és jobbra figyelmen kívül hagyta a Crossroads régóta fennálló céljait, mely szerint az megkérdőjelezi és támadja mindazt, ami lehetetlenné teszi az emberhez méltó életet. A Link Up program azonban egyértelműen erős volt abban, hogy táplálja és erősíti azt, ami lehetővé teszi az emberhez méltó életet. Ezt a megközelítést a Crossroad-ban abbéli reményben és várakozásban üdvözölték, hogy ez végső soron a kihívást jelentő helyzetet eredményezze azáltal, hogy emberi kapcsolatokat épít az ellentétes életelményekkel, alacsony várakozásokkal és teljesítőképességgel rendelkező emberek között.

⁴⁵ A „community wellbeing” magyarra fordításánál ld. a 21. lábjegyzetben leírt indoklást. Mivel szövegünkben olyan tevékenységekről van szó, amelyek az emberek közötti kapcsolatokat erősítik, a közösségi érzést növelik, és általánosságban az életminőséget javítják, a **jóllét** kifejezést választottam.

⁴⁶ A Link Up egy közösségfejlesztési program, amely az emberek életminőségének javítására és a közösségi kapcsolatok erősítésére irányul.

⁴⁷ bármely okból: anyagi okok, időhiány, társadalmi okok vagy hiányzó tudás

A kapcsolatépítés és -befektetés központi szerepet játszott a Link Up működésében. Ez nemcsak a különböző embereket, hanem más projektek vagy szervezetek összefogását is létrehozó munka. A helyi Harmadik Szektor Fórum (Third Sector Forum) munkáján belül a csapat közös projektekhez járult hozzá, miközben kritikusan reflektív jelenléteket tanúsított. Az egyik legjelentősebb hozzájárulásuk a munkához az volt, hogy rávilágítottak arra, hogy hol felejtették el vagy hagyták figyelmen kívül a helyi emberek hangját. Ezt a változást a közösség által irányított modellről az érdekérvényesítő megközelítés irányába való elmozdulásnak lehet tekinteni, de indokolt volt a nehézségek szélesebb körben való nyilvánosságra hozatala is, annak ellenőrzése, hogy más helyi szervezeteknél is tapasztalhatók-e hasonló problémák, és a válaszokat össze kell hangolni.

A Link Up-ot szorosan és kívülről kísérték figyelemmel az emberek életében bekövetkezett változások szempontjából, és a jelek arra mutatnak, hogy egyéni szinten pozitív eredmények mutatkoztak a mentális egészség, az összetartozás érzése és a szélesebb körű társadalmi kapcsolatok terén. Ezek egyesek számára átmeneti eredményekhez vezettek; például a régóta fennálló problémák megoldására tanácsadási és helyreállító programokhoz való hozzáférést; csatlakozást részvételi közösségi oktató-kurzusokhoz; a juttatási jogokkal kapcsolatos kérdések tisztázását - egészen a bíróságig. Szélesebb körben is volt bizonyíték az elkötelezettségre és a kölcsönösségre mint radikális cselekményre, amely szélesebb körű közösségi cselekvést serkent. A helyi emberek most megosztják egymással a pénzgyűjtést, az ifjúsági munka támogatását, a gondoskodást és a gyermekfelügyeletet. A rossz mentális egészségügyi ellátásra adott válaszok szervezése és a helyi lakosság körében zajló, elszigeteltséggel kapcsolatos viták mozgósítása mind példák a helyi emberek által vezetett szélesebb körű társadalmi tudatosság kialakulására, és ez a közösségi cselekvés azért is nagyon figyelemre méltó, mert a közösség legkiszolgáltatottabb és korábban kirekesztett tagjai valósítják meg. A Covid-járvány sajnálatos módon sok előrelépés megállított, talán vissza is fordított, és a Link Up program 2022-ben lezárult.

Partnerségi munka és megújulás

A Gorbals-hoz hasonló helyeken a döntéshozatal - akárcsak a területet felderítő rikácsoló madarak, amelyek a magasból ürítenek, mielőtt elrepülnének a talált maradékkal - egy zúrós, felülről irányított, az itt élő emberek feje fölött zajló ügy. Az ehhez hasonló közösségekben ez a neheztelés termékeny talaját teremtette meg, amelyből harag és apátia kezdett növekedni.⁴⁸

A skót kormány által 2014-től bevezetett közösségi felhatalmazást biztosító jogszabályok kevés lehetőséget kínáltak a Crossroads és a hasonló szervezetek számára, mivel a fő lehetőségek a helyi szolgáltatások vagy létesítmények tulajdonjogának vagy irányításának átvételére, vagy a részvételi kérvényezési folyamat felhasználására irányultak, hogy rámutassanak azokra az aggályokra, amelyeket a közösségi szervezet és az illetékes hatóság közötti együttműködés révén kezelni lehetne. A Crossroads számára ezek egyike sem volt különösebben releváns.

A közelmúltban Gorbals valódi előrelépést ért el a partnerségi munka fejlesztése és a harmadik szektor fenntarthatóságának előtérbe helyezése terén, mióta 2013-ban „dinamikusan változó helynek” nyilvánították. A Laurieston területén egy jelentős városrehabilitációs projekt zajlik, amelynek keretében nyolc 24 emeletes tömbházat bontanak le, és helyükre új utcaképet és új, alacsony építésű lakásokat emelnek, amelyek vagy megvásárolhatók, vagy pedig bérelhetők a helyi lakásszövetségtől. A Crossroads jelentős szerepet játszott a partnerségi munka felgyorsításában: segített a területen működő önkéntes szervezeteknek abban, hogy létrehozzanak egy hivatalosabb és hatékonyabb Gorbals Harmadik Szektor Fórumot (Gorbals Third Sector Forum), amelyik a közszolgáltatásokkal együttműködve osztja meg az erőforrásokat, hangolja össze az eredményeket és általában hatékonyabb szolgáltatást nyújt a közösség számára. A Crossroads számos ágazatközi albizottságban tevékenykedik az Egészségügyi és Szociális Gondozási Partnerséggel (Health and Social Care Partnership), a Glasgow Life-al⁴⁹ és a helyi lakásszövetséggel (Housing Association), különösen a helyi közösségi szerepvállalás pozitív közös megközelítése, a Gorbals-i fiatalok közös foglalkoztatási

⁴⁸ McGarvey, Darren. Szegénységi szafari: A brit alsóbb osztályok haragjának megértése. Luath Press Ltd. 2017

⁴⁹ A Glasgow Life –ról a tanulmány nem tartalmaz több információt, valószínűsíthetően egy helyi médiumról van szó

stratégiájának kidolgozása és a helyi szolgáltatások jobb közös előállításának megtervezése érdekében. A szolgáltatók és a helyi lakosság e szélesebb közösségéhez való kapcsolódása azt jelenti, hogy a helyi harmadik szektorbeli szervezetek jobban tudják biztosítani, hogy ne végezzenek párhuzamos munkát, hogy megfeleljenek a helyi követelményeknek, és a szűkös erőforrásokat a lehető legjobban használják fel. A Covid 19 válság több ilyen munkát is felfüggesztett.

A széleskörű bevonás jelentős változást jelentett a Crossroads gyakorlatában, hiszen a hivatalos szervekkel való együttműködéssel és a többi közösségi és önkéntes szervezetekkel megvalósuló szorosabb partnerségi munkával egészítette ki a Crossroads egyesület munkáját. Ez kevésbé az emberekkel való közvetlen munkáról szólt, sokkal inkább arról, hogy más szinten próbálták enyhíteni azokat a problémákat, amelyek a jövőben még kedvezőtlenebbé válhatnak. A Crossroads szerepet vállalt a Harmadik Szektor Fórumában, amely az „emberhez méltó élet” megvalósításáért jött létre, ugyanakkor fenntartotta magának a jogot, hogy a folyamatot más, közösségfejlesztési szemléletű helyi szervezetekkel együtt kritizálja. A helyi szervezetek osztják azt a nézetet, hogy a fejlesztőknek, akik végső soron a fizikai megújulásból profitálnak, többet kellene visszaadniuk, mivel a harmadik szektor szervezetei azok, amelyek vezető szerepet játszanak a terület biztonságosabbá és öntudatosabbá

tételében. A civil szervezetek munkájának köszönhetően a terület vonzóbbá válik, így az új lakások értéke a korábbinál magasabb. s mindez lehetővé teszi, hogy az új lakásokért a fejlesztők a korábbinál magasabb árat kérjenek.

A stratégiai megközelítés felé való elmozdulás ebben az esetben azt sugallja, hogy bizonyos körülmények között fontos az úgynevezett intézményes érdekérvényesítés. Ez lehetővé teszi, hogy a közösség tagjai az általuk felvetett problémákat közvetlenül a döntéshozókkal közöljék, s hogy azok figyelembe is vegyék azokat. Ez lehetővé teszi, hogy a szolgáltatást igénybe vevők felhívják a figyelmet a szolgáltatások hiányosságaira és a szakmai személyzet ismereteinek hiányosságaira. A Link Up-hoz hasonlóan a világjárvány megállította az előrelépést ezen a tevékenységi területen is.

A nők jogai

A három alkalmazottat foglalkoztató, elsősorban a romákkal és más kelet-európai csoportokkal foglalkozó érdekvédelmi projekt bezárását követően a Crossroads-nak egyetlen, Govanhill-ben dolgozó munkatárssal maradt. Az egyéni érdekvédelem érvényesítés és a közösségi szerveződés közötti egyensúly kérdésének rendezése érdekében a skót kormány e területen átcsoportosította finanszírozását a nőkkel való munkára, hangsúlyozva a BAME⁵⁰ nők által tapasztalt „nem és etnikum” kettős hátrányt. Ugyanakkor e kezdeményezésben a közösségi munkások munkaráfördítését és időkeretét is kiterjesztették.

A munka azzal kezdődött, hogy a helyi nők aggodalmukat fejezték ki az életüket érintő döntésekben való 'hang' vagy befolyás hiánya miatt. A munkatársak segítettek a nőknek azonosítani az őket terhelő követelményekből és elvárásokból azokat, amelyek korlátozzák az emberhez méltó életre vonatkozó életvitelüket. A 'Southside Women Roar!'⁵¹ nevű kampány zászlója alatt az lett a cél, hogy segítsék a nőket szerveződni és

⁵⁰ A BAME ismertetését lásd a 36. lábjegyzetben!

⁵¹ E kampány nevét magyarul csak körülírni tudom: a város szélesebb déli oldalán élő nők kiáltásáról, üvöltéséről van szó

olyan akciókat és elkötelezettségeket fejleszteni, amelyek javítják a közösségi élet minőségét a Govanhill-i és a város szélesebb déli oldalán élő nők számára.

Válságkezelés – rövid kitekintés

A Covid-19 világjárvány mélyreható hatással volt a Crossroads működésére. A Pajta bezárt, és mivel a munka nagy részének, valamint az adminisztrációnak és a menedzsmentnek is ez a munkahelye, új munkamódszereket kellett kidolgozni és alkalmazni. A lezárás többszörös és új módon érintette a közösségeket. Azt jelentette, hogy a válság előtti prioritásokat és gyakorlatot felül kellett vizsgálni - ez hatalmas feladat, mely magában foglalta az év elején biztosított többéves támogatások átszervezését. Elsőbbséget kapott az alapvetően válsághelyzeti beavatkozásnak nevezhető munka, és bár ez elengedhetetlen volt a helyi emberek anyagi és érzelmi támogatásához, egyértelmű, hogy ez nem helyettesíthette a megfelelő közösségi munkát - amely az elszigetelt egyénnel való munka helyett az emberek összehozásáról szól, a szolgáltatásnyújtás helyett a közösségi munkáról, a lehető legjobban segítve az embereket abban, hogy méltó életet éljenek, miközben kevésbé kell arra összpontosítani, ami ezt lehetetlenné teszi.

Előre tekintve, a Crossroads továbbra is szembe fog szállni a Gorbals és Govanhill lakosai által tapasztalt kiszorítással, marginalizációval és egyenlőtlenséggel, miközben az ifjúsági és közösségfejlesztési munka következő szakaszába lép. Kihívás lesz az is, hogy helyesen döntsünk a leghátrányosabb helyzetűekkel és kirekesztettekkel való foglalkozás, valamint a hatalom, a pénz és a politika kérdéseinek kritikus szemlélete között: ki nyer, ki veszít, hogyan és miért.

EREDMÉNYEINK MEGVITATÁSA (DISCUSSION)

A tapasztalatokból levont következtetésekből két fő téma rajzolódik ki: először is az, hogy a Crossroads hogyan oldotta fel a különböző dilemmákat, amelyeket a változó közösségi körülmények tettek szükségessé; másodsor pedig azon kulcsfontosságú tényezők azonosítása, amelyek hozzájárulhattak a szervezet túléléséhez egy nem túl könnyű környezetben. Néhány következtetés formálódott bennünk arra vonatkozóan,

hogy a maguk a közösségfejlesztő szervezetek miként lehetnének jobban fenntarthatók fenn, valamint a helyi közösségfejlesztés értékéről a közpolitikában általában.

A közösségfejlesztés önmagában nem tud alapvető változást elérni a berögzült politikai és strukturális valóságban, de rávilágíthat ezek egy részének hatására, közvetlenül kezelhet bizonyos helyi megnyilvánulásokat, valamint elősegítheti a jóllétet.⁵² Az évtizedek során az elfogadott megközelítések magukban foglalták a problémaalapú közösségi fellépést, az akciókutatást, a társadalmi tőke építését, az integrációs gyakorlatot, az eszközközpontú megközelítést⁵³, az érdekérvényesítés és más közvetlen szolgáltatások nyújtását, valamint a helyi és szélesebb körű szövetségépítést. Mielőtt rátérnénk a két különböző városrészben öt évtizeden át folytatott gyakorlat dilemmáinak és összetettségének megvitatására, érdemes visszatérni a városrészi munka fent ismertetett meghatározásához, amely szerint a munka "közvetlen, személyes munka a helyi emberekkel, akik csoportokat vagy hálózatokat alkotnak egy általuk azonosított szükséglet vagy probléma megoldására, egymás támogatására és/vagy szolgáltatások nyújtására a környéken élő emberek számára. (...) fontos, hogy a helyi emberekkel való munka kézzelfogható, gyakorlati tartalmát közvetítsük (és) a "szomszédsági munka" ezt teszi".⁵⁴ A Crossroads munkája ezeket az elveket követte, és talán érdemes hangsúlyozni ennek a kézzelfogható és gyakorlati munkának az értékét, amelyet sok helyi lakos nagyra értékel és amelyre nagy szüksége van.

A Crossroads átfogó célja az öt évtized során az volt, hogy egy "egészséges közösség" létrehozására törekedjen. A Skót Közösségfejlesztési Központ⁵⁵ által továbbfejlesztett munkában az egészséges közösséget úgy értelmezik, hogy az "élhető, fenntartható és méltányos", és a közösségfejlesztés feladata, hogy közvetlenül az emberekkel együtt dolgozzon a helyi csoportok és szervezetek létrehozása és fenntartása, a befogadás

⁵² A közösségi jólét és a közösségi jóllét közti különbséget a 13. lábjegyzetben már ismertettük és ott indokoltuk azt is, hogy mi miért a „jóllét” kifejezést választottuk.

⁵³ az erőforrások és a közösség tagjai képességeinek kihasználására épülő megközelítés

⁵⁴ Paul Henderson és David Thomas, *Skills in Neighbourhood Work*, 2013 edition (Jártaságok a szomszédsági munka területén, 2013-as kiadás)

⁵⁵ Barr, Alan, Hashagen, Stuart. *Achieving Better Community Development (A jobb közösségi fejlesztés elérése)*. Community

és az egyenlőség biztosítása, a tudás, a megértés és a bizalom növelése, valamint a közösséget érintő döntések befolyásolás érdekében. Ennek eredménye olyan közösség lenne, amely megfelelő (helyén való), amely megosztott jóléttel, egészséggel és ellátással rendelkezik, amely környezeti és fizikai szempontból biztonságos és vonzó, amely kreativitásra és szórakozásra ösztönöz, s amely politikailag és demokratikusan elkötelezett.

Ennek a keretnek a kialakításakor különös figyelmet fordítottunk a Crossroads értelmezésében a közösségfejlesztés szempontja szerinti jó élet három alapvető meghatározó tényezőjére - a státuszra (tisztelet, amit másoktól kapunk); a kontrollra (az életünket befolyásoló dolgok feletti befolyás, önrendelkezés) és a hovatartozásra (belonging, a közösséghez tartozás érzése), amelyek mindegyike a jó mentális egészség és jólét meghatározó tényezője. Ezek mellett hasznos mérlegelni a közösség felépítési módjai során a jogok, felelősségek, erőforrások, szerepek és kapcsolatok és az állampolgársággal kapcsolatos munkákat is, amelyek alkalmazhatók a közösségek kialakulási módjainak mérlegelésében, és annak feltárásában, hogy hogyan és miért válnak az emberek ki-rekesztettekké.⁵⁶

Visszatérve Geoff Shaw szavaihoz, egyértelműen kettősség (duality), ha nem ellentét (dichotomy) van aközött, hogy megtámadjuk mindazt, ami a társadalomban lehetetlenné teszi az emberhez méltó életet, és aközött, hogy ápoljuk és megerősítjük mindazt, ami az egyénben lehetővé teszi azt (ti. az emberhez méltó életet). Sok tekintetben ez a közösségi munka szakirodalmában a "feladat" és a "folyamat", vagy a szociális munka (social work) és a társadalmi cselekvés (social action) közötti, régóta fennálló különbségtétel megfogalmazása. A közösségi munka jó gyakorlata felismeri, hogy a kettő sokkal inkább kiegészítésként értelmezhető, és hogy az egyikben elért fejlődés a másikban való cselekvés révén valósulhat meg.

⁵⁶ https://strathprints.strath.ac.uk/62652/1/Stewart_etal_AJPR_2017_Constructing_community_to_achieve_citizenship_using_recognition_theory.pdf In: Stewart, Ailsa és Black, Karen és Benedict, Patricia és Benson, Victoria (2017) *Közösségépítés az állampolgárság eléréséhez az elismerésemélet, a helyreállítás és az állampolgárság reflektív lencseként történő felhasználásával: tapasztalatok az Egyesült Államokból és Skóciából*. American Journal of Psychiatric Rehabilitation 20(3)- 234-250 oldal

A Crossroads tapasztalatai szerint e két álláspont közötti kölcsönhatás változó volt. A változásra és a konfliktusra való szervezett összpontosítás jól érthető és jótékony hatással van az érintettek önbizalmára, magabiztosságára és életminőségére, ugyanakkor az egyének gondozására és erősítésére való összpontosítás is eredményezheti azt, hogy magabiztosak és határozottak legyenek az őket érintő tágabb körülmények kezelésében. A gyakorlatban azonban mindig választani kell, hogy hol és hogyan kívánunk részt venni, és hogy ez a döntés végül hogyan vezet a változáshoz. Ez rávilágít azokra a dilemmákra, amelyeket a két cél a gyakorlatban jelent. Egy közösségi válsághelyzet nagyobb valószínűséggel sürget feladatközpontú választ, míg az elidegenedés általánosabb érzése inkább a folyamatközpontú választ ösztönzi.

A) Individualizmus, jóllét és közösségi változás

A kortárs közösségfejlesztésben a jóllét fogalmának politikai térnyerésével egyre nagyobb hangsúly kerül az emberek belső világára. Sok energiát fordítunk arra, hogy az egyén jóllétét és mentális egészségét összekapcsoljuk anyagi helyzetével és a strukturális egyenlőtlenségek hatásával. Hogyan tudja a közösségfejlesztés fenntartani a közösségi összefogást, a politikai aktivitást és a változás iránti elkötelezettséget, miközben támogatást nyújt az egyén jóllétével kapcsolatos, gyakran hosszú távú problémák kezelésében? A közösségfejlesztés során mindig fel kell tennünk a következő kérdéseket: milyen lehetőségek adódnak, mi motiválja az embereket, és milyen képességeik vannak? Ha egyértelműen felismerhető probléma adódik, amely mozgósításra és szervezkedésre ösztönöz – ahogyan ez a Gorbals-i nedvesség problémájának esetében történt –, akkor a változás iránti motiváció egyértelművé válik, és a változásért való munka növeli az emberek képességeit ahhoz, hogy ezt tegyék. Ha kevesebb külső tényező van, amelyek köré szerveződni lehet, és a közösség marginalizált és elkeseredett, akkor a jóllétre fókuszáló megközelítés hatékonyabb. Idővel a résztvevők önbizalmat szereznek ahhoz, hogy kezeljék a jóllétüket akadályozó tényezőket.

B) Közösségi szintű / specifikusan marginalizált csoportok

A szomszédsági munka definíció szerint az adott terület egészére kiterjedő tevékenységet jelent. Govanhill és Gorbals is Skócia legsérülékenyebb 10%-ába tartozó körzetek közé tartozik a Többszörös Megfosztottság Skót Indexe szerint (Scottish Index of Multiple Deprivation). Ugyanakkor ezen körzeteken belül bizonyos csoportok még súlyosabb körülmények között élnek és kiszolgáltatottabbak másoknál. A Crossroads úgy döntött, hogy a marginalizált csoportokat, például az ázsiai közösséget és a kelet-európai migránsokat támogatja, néha a szélesebb közösséggel és a finanszírozókkal való kapcsolatok romlásának kockázatával. Az irányító testület gyakran kulcsfontosságú szerepet játszott ezeknek a feszültségeknek a kezelésében. Ez a testület mindig is szorosan kötődött a szervezet munkájához, helyi lakosokból állt, akik személyes tapasztalatok alapján, a Crossroads által támogatott ifjúsági vagy közösségi munkában való részvétel ismeretében, vagy volt munkatársakként, jól ismerik a szervezetet és motiváltak voltak csatlakozni. A testület jól ismeri a mindkét körzet lakóit érintő problémákat, így bármely adott döntési ponton képes irányítani a munka haladási vonalát, alátámasztva és informálva a szervezet döntéseit. Egy volt munkatárs élénken emlékszik az albizottsági ülésekre, ahol a munkatársak és a vezetőség vég nélkül vitatkozott az ázsiai közösséggel való együttműködés megközelítéseiről, míg végül az irányító testület erős útmutatást adott.

C) Érdekérvényesítés / szervezés

Ez a megközelítés felveti az egyéni érdekérvényesítés és a közösségi szerveződés közötti egyensúly kérdését. A Crossroads közösségi munkájának alapja a helyi szomszédsági munka, a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentése és a közösségi erőforrásokhoz való egyenlő hozzáférés biztosítása, közösségi szervezetek építése és szükség esetén az ellenállás és a közvetlen akció alkalmazása. A közelmúltbeli munka központi elve az integráció volt – különböző háttérrel rendelkező embereket egymáshoz közel hozni csoportok révén, s közben egyéni támogatást és érdekképviselést nyújtani a legvédtelenebb embereknek. S bár elsődlegesen van szükség az embereket, különösen az újonnan érkezőket sújtó legsürgősebb és legsúlyosabb problémák kezelésére, valamint olyan

környezet megteremtésére, ahol az együttműködés és a szolidaritás kialakulhat, eljön az a pont, amikor ez a stratégia függőséget okozhat és statikussá válhat - ahelyett, hogy a legvédtelenebbek érdekében kezdeményezhető és támogatható közösségi cselekvés indulna el.

D) A Crossroads szerepe a városfejlesztési programokban és a városfejlesztők együttműködése

A Crossroads munkájának nagy része a közpolitika és a gazdasági érdekek káros következményeivel szembeni ellenállásban gyökerezik, amire a lakhatás a legnyilvánvalóbb példa - az állami lakások rossz minőségűek, a bérlők pedig gyengén szervezettek és kiszolgáltatottak. A szervezet hagyományosan nem vett részt a különféle urbanisztikai programokban, amelyek elsősorban Gorbals-ban zajlottak, például a Társadalmi Beilleszkedés Partnerségben (Social Inclusion Partnership). Az utóbbi években fókuszváltás történt, mivel mind Gorbals-t, mind Govanhill-t "dinamikusan változó helyé" nyilvánították, így Gorbals-ban a Crossroads vezető szerepet vállalt a Harmadik Szektor Fórumban (Third

Sector Forum), amely összehozza a terület közösségi és civil szervezeteit, hogy részt vegyenek a döntésekben és a „dinamikusan változó helyek” programjának megvalósításában. E körülmények között inkább a Crossroads munkatársai, mintsem a közösség tagjai vesznek részt a struktúrákban, s a munka együttműködő, s nem független jellegű. Hogy ez az új, együttműködő megközelítés milyen mértékben fogja befolyásolni azt, hogy hány millió fontot költenek vagy fektetnek be a térségben, az még a jövő kérdése.

Fenntarthatóság: gyakorlat és szervezeti jellemzők

Hogyan tudott a Crossroads több mint 50 éven keresztül fennmaradni, amikor számos hasonló szervezet nem? Talán két fő elemet érdemes figyelembe venni: elsőként a gyakorlat fejlődését a közösségi változások és a rendelkezésre álló források tükrében; másodsor pedig azt, hogy maga a szervezet hogyan alkalmazkodott.

Az ismertetett megközelítések közötti sikeres navigálás kétségtelenül az egyik jellemzője annak, hogy a szervezet fennmaradhatott. De vannak más jellemzői is. A Crossroads számos alkalommal érezte magát válságban, ami nem szokatlan olyan kis szervezeteknél, amelyek teljes mértékben a támogatókkal és szponzorokkal való kapcsolatuktól függenek. E válságok némelyike kívülről jött, mint például a működés korlátozására tett politikai indíttatású kísérletek, amikor például úgy vélték, hogy a szervezet túl közel állt a helyi önkormányzat elleni kampánytevékenységhez, vagy amikor az eredeti játszóházat le akarták bontani anélkül, hogy a helyi tanács gondoskodott volna a pótlásáról. Máskor az egyik tanácsos azzal fenyegetőzött, hogy leállítja az összes finanszírozást, mert szerinte néhány fiatal túl szemtelenül viselkedett. Számos belső válságot is kezelni kellett, amelyeket olyan emberek közötti feszültségek és véleménykülönbségek okoztak, akik valamennyien komoly személyes befektetéssel végezték munkájukat - a munkatársak jelentős része hosszú évek óta dolgozott a szervezetnél, és közülük többen is betöltötték a vezető testületben bizalmi pozíciót.

Egy másik fontos tényező a szervezet és helyi közössége közötti erős kapcsolat. Ez azt jelenti, hogy a szervezet gyorsan képes információt gyűjteni a történésekről, és kapcsolatrendszerét felhasználva időben tud

reagálni. E kapcsolatrendszer érinti az igazgatóság összetételét is, hiszen abban mindig is elsősorban a lakosok és a szolgáltatás felhasználói dolgoztak, olyanok, akik jól ismerik a szervezetet. Ez biztosítja a helyi relevanciát és elszámoltathatóságot úgy, ahogyan a távolabbról irányított helyi jótékonyági szervezetek nem. De ez nem volt mindig könnyű. Évtizedes innovációs tevékenysége során a szervezetnek folyamatosan alkalmazkodnia kellett a változó finanszírozási környezethez. Energikus szakemberek foglalkoztatása érdekében számos nehézség közepette kellett elnyernie a támogatásokat. Ez a helyzet nagyfokú elkötelezettséget igényelt az adminisztratív személyzettől és a fizetetlen önkéntes vezetőktől.

Mindez elkerülhetetlenül hatással volt a vezetőkre és a személyzetre egyaránt, s a kiegészítő visszatérő tényező volt. A közelmúltban elérhetővé vált személyzeti mentorálás és coaching enyhítheti az egyének és a munkacsoportok potenciális kárait.

Amint Darren McGarvey megjegyezte:

*"Az olyan szervezetek, mint a The Barn (a Pajta) Gorbals-ban... jól működő, helyi szinten ismert és szeretett civil szervezetek. Szakmai tapasztalatuk és szakértelmük ellenére folyamatosan újra kell értelmezniük és definiálniuk magukat a napi politikai szeszélyeknek megfelelően."*⁵⁷

Miután a finanszírozást biztosították, a Crossroads nagy gondot fordított arra, hogy megfeleljen az összes jogi és pénzügyi kötelezettségnek, amely minden támogatással jár. Ez a következetesség több támogatót eredményezett, olyanokat, akik biztosítani akarták, hogy továbbra is finanszírozhassák a szervezetet azzal a tudattal, hogy a támogatást hatékonyan és megfelelően használják fel. Ahol a változó körülmények miatt szükséges volt a pénzeszközök újraelosztása, azt a résztvevő támogatókkal teljes körű egyeztetésekkel tették meg. Fontos megjegyezni, hogy a Crossroads mindig ellenállt annak a nyomásnak, hogy társadalmi vállalkozássá alakuljon, mivel az eltérítette volna a szervezetet alapvető céljától és alapelveitől. Elkerülte a vagyontörvény szerinti vagyónátruházás csábítását is. A Crossroadsnak már van egy jelentős vagyona a The

⁵⁷ McGarvey, Darren; Poverty Safari: op cit.

Barn (a Pajta) formájában, és ennek fenntartási költségei időnként elértek azt a pontot, amikor már teherré válhatott volna.

A Crossroads 50 éven keresztül nem hierarchikus, hanem közösségi munkatársi struktúrát működtetett. Ennek számos előnye volt, mivel a dolgozók elkötelezettebbek voltak az olyan munka elvégzése iránt, amelynek alakításába személyesen is beleszólhattak, s ez ösztönözte a jó csapatmunkát és az együttműködést. Ennek volt egy hátránya is, mivel a véleménykülönbségek vagy viták - még a kisebbek is - egyenesen a vezetői testülethez kerültek, mivel nem volt máshová fordulni. Magában a közösségi struktúrában pedig elkerülhetetlenül voltak különbségek az egyes dolgozók relatív hatalma és befolyása között, és ez szintén rossz érzést, neheztelést vagy még rosszabbat is okozhatott. Körülbelül öt évnyi belső vita és egy károsan feszült kapcsolatokkal teli időszak után 2018-ban megállapodás született arról, hogy kineveznek egy jótékony-sági vezetőt, aki az igazgatótanács nevében irányítja a dolgozókat és a projekteket, miközben egyébként megtartják a csapat alapú szervezeti struktúrát, megtartva a közösségi szellemet. Ez megteremtette a világos elszámoltathatósági és vezetési vonalakat, a munkatársakkal szemben egyértelmű elvárásokat hozott létre, amelyeket az összes irányelv felülvizsgálata után egy új kézikönyvbe fektettek le, a munkatársak fejlesztésére fordítandó jelentős befektetésekkel együtt.

Következtetések

55 évvel a kezdetek után a Crossroads jelentős gazdasági és társadalmi változásokon ment keresztül. Mit kínálhat ez a megközelítés más szomszédsági szervezeteknek ma, és mit tehetne többet a kormány a helyi közösségek által vezetett szervezetek ösztönzésére és fenntartására?

Bár költség-haszon elemzést nem végeztünk, ebből a tanulmányból egyértelműen kiderül, hogy a fiatalok és a közösség fejlesztése költséghatékony beavatkozás. A jó ifjúsági munka kiegészíti az iskolai és otthoni tanulást, és segíti a fiatalokat abban, hogy magabiztos és kompetens személyiséggé váljanak. A közösségi munka csökkenti az állami szolgáltatások igénybevételét, lehetővé teszi a demokrácia hatékonyabb működését, és csökkenti a mentális egészségügyi és egyéb szolgáltatások költségeit a családok és egyének támogatásával. A Covid-19 válság bebizonyít

totta, hogy a közösségi szervezetek a leghatékonyabbak és legköltséghatékonyabbak a válsághelyzetekre való reagálásban. Informális és kapcsolati hálózataik, valamint a támogatás szétszórásában szerzett gyakorlati tapasztalataik lehetővé teszik a gyors és alacsony költséggel járó válságkezelést.

Azokban az években, amikor a Crossroads még képes volt hallgatói képzést kínálni, olyan szociális munkások generációit képezte ki, amelyek érzékenyek voltak a közösségi perspektívákra és képesek voltak támogatni az embereket saját megoldásaik megtalálásában ahelyett, hogy pusztán rájuk erőltetett megoldásokkal kellett volna élniük. Ez a közösségi tapasztalat számos más közszolgáltatás számára is felbecsülhetetlen értékű lenne, beleértve a rendőrséget, az egészségügyet, az újjáépítést és másokat, hiszen segítene a hatékonyabb együttműködésben, a személyre szabott szolgáltatások nyújtásában és a fenntartható megoldások kidolgozásában.

Az elmúlt évtizedben a skót kormány sokat fektetett be a közösségi szerepvállalásba, a közösségi együttműködésbe, a részvételi költségvetésbe és a skót állam által meghatározott képessé tétel-képessé válásba (empowerment). Ez pozitív volt, de elsősorban az állami szervek viselkedését igyekezett befolyásolni a közösségi érdekekkel kapcsolatban. Kevés (ha egyáltalán) kiegészítő befektetés történt ezzel párhuzamosan a Crossroads és sok más, közösségfejlesztéssel foglalkozó szervezet munkájába, vagy egyáltalán nem is történt párhuzamos vagy kiegészítő befektetés ezeken a területeken. A közösségi horgonyintézmények⁵⁸ helyzete az utóbbi években kedvezően alakult, de ezek túlnyomórészt pénzügyileg erős szervezetek voltak, mint például a lakás szövetség (Housing Association) vagy a megújulásban (regeneration) érdekelt közösségfejlesztési alapítványok, amelyeknek érdeke a megújulás, nem pedig azok a közösségfejlesztési szervezetek, amelyek a jóllétben, az emberhez méltó élet közösségi létrehozásában érdekeltek.

A Crossroads három fontos okból maradt jelentős és értékes: először is azért, mert egy idő után fejlődött, érzékenyen és reálisan reagált arra, hogy mi az, ami lehetséges, és hol kellett néha kompromisszumokat

⁵⁸ Anchor organisations. A horgonyintézmények olyan nagy hatású szervezetek, amelyek egy közösségben a stabilitás, a fejlődés és az innováció motorjai. A "horgony" metafora jól fejezi ki azt a szerepet, amelyet ezek az intézmények játszanak.

kötni. Másodszor azért, mert világos elveken építkezett, és "megfelelően" működött az irányítás, az elszámoltathatóság és az adminisztráció tekintetében. Harmadszor pedig, és ez a legfontosabb: közösségi hálózatokban gyökerezett.

Ezek létfontosságú tanulságok a kormány és a közösségi szektor többi szereplője számára. Régóta ismert, hogy az erős, aktív közösségi szervezetek elengedhetetlenek egy jól működő társadalom és gazdaság számára. A skót kormány Nemzeti Teljesítmény Keretrendszerének (Scottish Government's National Performance Framework) egyik eredménymutatója a társadalmi tőke⁵⁹, amelyet úgy írnak le, mint „a társadalmi hálózatok, a közösségi kohézió, a társadalmi részvétel, a bizalom és a képessé tétel erőforrását”. 2017 és 2019 között azonban csökkent a „képessé tétel” (a döntések befolyásolásának képessége), a „hálózatok” (szomszédsági segítségnyújtás és támogatás) és a „részvétel” (önkéntesség) társadalmi tőke témakörökben. Ezek azok a témakörök, amelyekben a közösségfejlesztés a legalkalmasabb a beavatkozásra, mégis, az e területbe történő beruházás folyamatosan csökken, és ennek következményei láthatóvá válnak, ahogyan a növekvő egyenlőtlenségek, a hátrányos helyzet és a kirekesztés tapasztalható.

E trend megfordítása fontos. Ennek érdekében a kormánynak, a közintézményeknek, a támogató alapítványoknak, az oktatási intézményeknek és a közösségi szektornak szorosabban együtt kell működni egy olyan politikai keretrendszer kidolgozásában, amely ösztönözi - különösen a nehéz helyzetben lévő területeken - a helyi közösségi szervezetek megjelenését, hatékonyságát és fenntarthatóságát. E politikai keretrendszer valóban kerete lehetne a közösségi képzésbe és közösségi fejlesztésbe való befektetésnek, a támogató infrastruktúra javításának és a szolidaritás erősítésének a szektoron belül, legalább első körben a jólétre való összpontosítással, nem pedig a kötelezettségvállalással és felismerné, hogy az emberek közötti erősebb, támogató kapcsolatok hozzájárulnak az egészséghez és a testi-lelki jólléthez.

⁵⁹ A magyar szakirodalom gazdag a társadalmi tőkével kapcsolatos publikációkban, ld. a Forrásjegyzék a közösségi munka kiadványaiból 1974-től napjainkig c. válogatásban!

55 years

of youth
and community work
in Glasgow